

T.C.  
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
İŞLETME ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN HAYAT TATMİN DÜZEYLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

İSMAİL HAKKI ELMAS

Gaziantep, 2013



T.C.  
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
İŞLETME ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN HAYAT TATMİN DÜZEYLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

İsmail Hakkı ELMAS

Danışman: Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY

Gaziantep, 2013

## **TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI**

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaöğretim Öğrencilerinin Hayat Tatmin Düzeyleri” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

06/09/2013

İsmail Hakkı ELMAS

İmza

*(Faint watermark text, likely a signature or name, is visible in the background.)*

## ÖNSÖZ

Gençlere yönelik yapılan çalışmalarda olumsuz sosyal davranışlara odaklanan araştırmacılar, son yıllarda olumlu sosyal davranışlar ve bu davranışları ortaya çıkaran etmenlerle de ilgilenmeye başlamıştır.

İnsan hayatında en önem verilen şeyin insan mutluluğu olduğu söylenebilir. Bu konuda Türkiye’de yapılan araştırmalar genel olarak incelendiğinde ergenlerle ilgili mutluluk konusunda araştırmaların yeterli sayıda olmadığı görülmektedir. Tamda burada yaşam doyumu ibaresi yerine oturacak bir kavram olup, ülkemizde henüz gelişmekte olan ve bireyin gelişimine katkıda bulunmaya yönelik bir çalışma alanı olarak yaşam doyumunu karşımıza çıkarmıştır. Ülkemizde özellikle de gençler üzerinde bu konuda yapılan çalışmalar sınırlı olması bu araştırmanın yapılmasına dair fikir üretmiştir.

Gençlerin psikolojik özelliklerinin her yönüyle bilinmesi, bu konuda gereksinim duyulan önlemlerin alınması gelecekte toplumun çeşitli kesimlerinde üretken ve mutlu yetişkinler olarak yer almaları açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri Gaziantep il örneklemini içinde incelenmiştir. Bazı bireysel özelliklere ve ailelere ilişkin değişkenlere bağlı olarak öğrencilerin yaşam doyumu arasındaki anlamlı farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmayı sürdürürken bana her alanda desteğini esirgemeyen eşim Melek Selcen ELMAS, Oğlum Mehmet, kızım Gökçe’ye, anneme, babama ve kardeşim Âdem’e şükranlarımı sunarken; çalışmamın her anında her zaman bana görüşleri ile katkıda bulunan ve sürekli desteğini gördüğüm değerli hocam Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY’a çok teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Gaziantep, 2013

İsmail Hakkı ELMAS

## ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı ortaöğretim 9-12. sınıflarında bulunan öğrencilerin yaşam doyumlarının incelenmesidir.

Bu çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri Gaziantep il örnekleminde incelenmiştir. Bazı bireysel özelliklere ve ailelere ilişkin değişkenlere bağlı olarak öğrencilerin yaşam doyumu arasındaki anlamlı farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır.

Uygulama 2012 - 2013 Eğitim - Öğretim yılı 2. dönemi Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesi sınırları içerisinde bulunan dokuz ortaöğretim kurumundaki 274'ü kız, 230'u ise erkek olmak üzere toplam 504 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Bu çalışmada 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin yaşam doyumunu ölçmek için Huebner'in geliştirdiği Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmış olup, bağımsız değişken olarak cinsiyet, sınıf, okul türü, ailedeki çocuk sayısı, ekonomik düzey, anne ve babanın eğitim durumu ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan anket ile toplanan verilere ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımlar bulunmuş, elde edilen sonuçlar tablolaştırılarak bulgular bölümünde yorumlanmıştır. Betimsel istatistikler için frekans ve yüzdeler kullanılmıştır. Gruplar arası farklılıkları belirlemek için "T" testi ve "tek yönlü varyans analizi" kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin okul ortamında yaşam doyumlarının düşük olduğu yani diğer ortamlara nazaran (aile, arkadaş, yaşam çevresi) mutsuz oldukları bulunmuştur. Çalışmada öğrencilerin cinsiyete, sınıflara, okul türlerine, ailedeki çocuk sayısına, ailenin ekonomik durumuna, anne ve babanın eğitim durumlarına göre yaşam doyumları incelenmiş ve okul türü haricinde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Çalışmada öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları okul türüne göre anlamlı fark göstermektedir. Farkların hangi okul türleri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre Anadolu Lisesi öğrencilerinin yaşam doyumları Ticaret meslek lisesi öğrencilerinden daha olumludur. Buradan da öğrencilerin Ticaret meslek liselerinde kendilerini özellikle Anadolu liselerine göre mutsuz hissettikleri bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Doyumu, Ortaöğretim okulu, Öğrenci, Öznel İyi Oluş.

## **ABSTRACT**

The main aim of this study is to survey the life satisfaction level of high school students of year 9-12.

In this study, life satisfaction level of high school students has been surveyed in the sample of Gaziantep. Depending on some personal traits and variables of families, significant differences among the students' life satisfaction states has been determined.

This study has been conducted on 504 pupils, 274 of them girls and 230 of them are boys, in high schools in the Şehitkâmil district of the city of Gaziantep during the educational year 2012-2013.

In this study, to measure the life satisfaction states of 9, 10, 11 and 12 year high school students' the "Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale" of Huebner has been used and the variables are gender, class, kind, school kind, the number of students in the family, economic state, the education level of the parents have been employed.

Through the questionnaire used during the study, the results of frequency values and percentage distributions of the collected data, after being put in the tables, have been commented in the findings section.

Frequency values and percentage distributions have been used for descriptive statistics. T-test and one-way Anova have been used to determine the differences between the groups.

At the end of the study, it is concluded that students have low life satisfaction in school environments, namely compared to other environments such as family, friends and. It is found out that, except school types, there is no significant difference in the study in which students were studied according to gender, class, school types, number of children in the families, economic conditions, and parents' educational status related with life satisfactions.

In the study, it can be seen that there is significant difference between students' tendency towards life satisfaction and school types. According to results of Scheffe test which has been designed to find out the difference between school types, life satisfaction of Anatolian high school students is more positive than that of vocational trade high school. This outcome may suggest that vocational trade high school students feel less happy than other school types especially Anatolian high school.

**Keywords:** Life satisfaction, high school, student, subject well-being

# İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
EKLER LİSTESİ.....	x
<b>BİRİNCİ BÖLÜM</b>	
<b>I. GİRİŞ.....</b>	<b>1-9</b>
1.1.Araştırmanın Problemi.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	7
1.3.Araştırmanın Sayıtları.....	7
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.5.Araştırmanın Önemi .....	8
1.6.Araştırmada Kullanılan Temel Kavramlar .....	8
<b>İKİNCİ BÖLÜM</b>	
<b>2. KURAMSAL ÇERÇEVE .....</b>	<b>9-34</b>
2.1.Mutluluk İle İlgili Kavramlar.....	9
2.2.Eğitim ve Mutluluk İlişkisi.....	11
2.3.Yaşam Doyumu.....	14
2.4.Yaşam Kalitesi.....	16
2.5.İyilik Hali.....	18
2.6.Öznel İyi Oluş.....	18
2.7.Ergenlik Dönemi.....	21
2.8.Yaşam Doyumu İle İlgili Kuramsal Bilgi.....	23
2.8.1.Belli Bir Noktaya Erişme Kuramı.....	23



2.8.2.Haz ve Acı Kuramı.....	24
2.8.3.Etkinlik Kuramı.....	24
2.8.4.Yukarıdan Aşağıya-Aşağıdan Yukarıya Kuramı.....	25
2.8.5.İlişkilendirici Kuramı.....	25
2.8.6.Yargı Kuramı.....	26
2.9.Yaşam Doyumu ile ilgili Araştırmalar.....	26
2.9.1.Yaşam Doyumu İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar.....	26
2.9.2. Yaşam Doyumu İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	29
2.10.Yaşam Doyumunu Etkileyen Unsurlar.....	31
2.11.Yaşam Doyumunu Etkileyen Demografik Değişkenler.....	32
2.12.Yaşam Doyumunun Ölçülmesi.....	33
<b>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</b>	
<b>3.YÖNTEM.....</b>	<b>35-40</b>
3.1.Araştırma Modeli.....	35
3.2.Evren ve Örneklem.....	35
3.2.1.Örneklem Grubunun Özellikleri.....	36
3.3.Veritoplama Araç ve Teknikleri.....	39
3.4.Verilerin Toplanması .....	39
3.5.Verilerin Analizi.....	40
<b>DÖRDÜNCÜ BÖLÜM</b>	
<b>4. BULGULAR VE YORUM.....</b>	<b>40-48</b>
4.1. Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulgular.....	41
4.2.Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarına İlişkin Puanların Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi .....	44
4.2.1. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Cinsiyetlerine Göre Değişimi.....	44
4.2.2. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre Değişimi.....	44
4.2.3. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Okul Türüne Göre Değişimi.....	45

4.2.4. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Değişimi.....	47
4.2.5. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Ailelerinin Ekonomik Düzeylerine Göre Değişimi .....	47
4.2.6. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Ailelerinin Eğitim Durumlarına Göre Değişimi .....	48
4.2.6.1. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Değişimi .....	48
4.2.6.2. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Değişimi .....	48
<b>BEŞİNCİ BÖLÜM</b>	
<b>5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>49-52</b>
5.1. Sonuçlar.....	49
5.2. Öneriler.....	51
<b>EKLER .....</b>	<b>53-57</b>
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>58</b>

## TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Öğrencilerin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı.....	36
Tablo 2: Öğrencilerin sınıflarına göre frekans ve yüzde dağılımı.....	36
Tablo 3: Öğrencilerin öğrenin görmekte olduğu okul türüne göre frekans ve yüzde dağılımı.....	36
Tablo 4: Öğrencilerin kardeş sayısına göre frekans ve yüzde dağılımı.....	37
Tablo 5: Öğrencilerin ekonomik düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımı.....	38
Tablo 6: Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı.....	38
Tablo 7: Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı.....	38
Tablo 8: Ortaöğretim okulu öğrencilerinin yaşam doyumuna ilişkin algılarının boyutlara ve genel toplama göre aritmetik ortalaması ve standart sapma değerleri.....	40
Tablo 9: Öğrencilerin Aile boyutuna ilişkin algıları.....	41
Tablo 10: Öğrencilerin Arkadaş boyutuna ilişkin algıları.....	41
Tablo 11: Öğrencilerin Okul boyutuna ilişkin algıları.....	42
Tablo 12: Öğrencilerin Yaşam çevresi boyutuna ilişkin algıları.....	43
Tablo 13: Öğrencilerin Benlik boyutuna ilişkin algıları.....	44
Tablo 14: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının cinsiyete göre T-testi sonuçları.....	45
Tablo 15: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının öğrenim gördüğü sınıfa göre ANOVA sonuçları.....	45
Tablo 16: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının okul türüne göre değişimi.....	45
Tablo 17: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının okul türüne göre değişimi.....	46
Tablo 18: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının kardeş sayısına göre ANOVA sonuçları.....	47
Tablo 19: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının ailenin ekonomik düzeyine göre ANOVA sonuçları.....	47
Tablo 20: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının annenin eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları.....	48

**Tablo 21: Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının babanın eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları.....48**



## EKLER LİSTESİ

	Sayfa No.
<b>EK 1: Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyum Ölçeği.....</b>	<b>53</b>
<b>EK 2: İzin Belgesi.....</b>	<b>56</b>



## BİRİNCİ BÖLÜM

### GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, alt problemleri, sayıtlar, sınırlılıklar, araştırmanın önemi ve tanımlar bulunmaktadır.

#### 1.1. Araştırmanın Problemi

İnsan hayatında en önem verilen şeyin insan mutluluğu olduğu söylenebilir. Bu konuda Türkiye’de yapılan araştırmalar genel olarak incelendiğinde ergenlerle ilgili yaşam doyumu ve mutluluk konusunda araştırmaların yeterli sayıda olmadığı görülmektedir. Oysa Dünya Sağlık Örgütü sağlığı: “Sadece hastalık ve sakatlığın olmaması durumu olarak değil, bedensel ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali.” olarak tanımlamıştır.

Gençlerle ilgili yapılmış olan araştırmalara bakıldığında ise, ergenlerin genellikle olumsuz sosyal davranışlara yoğunlaştığı, olumlu sosyal davranışların ise göz ardı edildiği görülmektedir.

Aslında bu noktada dikkat edilmesi gereken şeyin lise çağındaki gençlerin ergenlik dönemiyle de beraber kendini bir fert olarak görmeye başladığının anlaşılmasıdır. Lise çağında birey olma yolunda ilerleyen ergenler kendilerini cinsel, sosyal ve ideolojik kimlik krizi, sosyal beklentiler ve istekler, akran ilişkileri, kuşak çatışması, yakınlık kurma çabası, otonomi ve özgürlük isteği gibi pek çok karmaşanın ve bu karmaşaya çözüm arandığı fırtına ve stres sürecinin içinde bulurlar. Ergenliğe kısaca ruhsal anlamda önemli değişikliklerin ortaya çıktığı büyüme ve olgunlaşma çağı da denilebilir. Bu anlamda ergenlik sadece fiziksel olgunluğu değil, olgunluğun tüm boyutlarını içeren bir yaşam dilimidir. Ergenlik aynı zamanda kişinin benzerliğini arama, geleceğe dönük kararlar verme ve seçimler yapma dönemidir de. Bu dönem geçmiş çocukluk çağının bedensel ve ruhsal özelliklerinin, bilgi, deney ve yaşantı birikimi ile insan yaşamının gelecek erişkinlik ve olgunluk çağlarını etkilediği bir dönemdir (James, 1995:18-25). Yani hayatın baharı olan bu dönem aslında olgun bir fert olmanın da başlangıcıdır.

Uzmanlar gençlik dönemini ikiye ayırarak incelemektedir. Kimi uzmanlara göre bu dönem yaş dilimlerine ayrıldığında; 12-15 yaşları arası karışıklık ve dengesizliğin ağır bastığı olumsuzluk dönemi, 16-21 yaşları arasındaki evre ise tutarlı ve belirgin davranışların sergilendiği olumluluk dönemi olarak ayrılmaktadır. Dolayısıyla ergenlik döneminin tipik özelliklerini barındırdığı için lise dönemi, önleyici sağlık ve psikolojik danışma programlarının uygulanması için uygun bir dönemdir. Liselerde özellikle, psikolojik danışma ve rehberlik birimlerine bu konuda önemli görevler düşmektedir ki; son yıllarda tıbbi modellere alternatif olarak psikolojik danışma ve rehberlik alanında önleyiciliğe odaklanan, bütüncül sağlıklı fonksiyonda bulunmayı öneren iyilik hali modelleri geliştirilmiştir. Profesyonel psikolojik danışma yaklaşımlarının gelişim süreci ve felsefesi ile paralellik gösteren, önleyici olduğu kadar koruyucu olan bu modeller, danışanların yaşam kalitesini güçlendirmelerine yardımcı olmayı ve yaşam doyumlarını arttırmayı amaçlamaktadır. Toplumsal yapının temeli olan bireylere bedensel,

ruhsal ve sosyal boyutlarda işlerlik kazandıracak programlar ve bu modellere dayanan psikolojik danışma yaklaşımları geliştirebilmek için öncelikle bireylerin iyilik halinin ve doyum kaynaklarının değerlendirilmesi gereklidir (Doğan, 2003:67-75).

Yaşam doyumu kavramı oldukça yeni bir kavramdır. İnsanların kendilerini geliştirmesine katkıda bulunulmasına yönelik son senelerde “Yaşam Doyumu” kavramı ortaya çıkmıştır. İlk kez 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya atılan yaşam doyumu kavramı bir insanın beklentileriyle (ne istediği) elinde olanları (neye sahip olduğunun) karşılaştırmasıyla elde edilen durum ya da sonuçtur (Özer ve Karabulut, 2003:72-74).

Aslında kişiyi değerlendirirken farklı kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Bireyin kendi yaşamına ilişkin değerlendirmenin üç ayrı boyutta ele alındığı, bunların ise birbirleriyle genel bir boyut içerisinde sınıflanacağı öne sürülür. Bunlar ise olumlu duygu, olumsuz duygu ve yaşam doyumdur. Olumlu duygu boyutunda yaşanan hazlar, sevinç gibi hoş duygulanımların çokluğunun, olumsuz duygu boyutunda hoş olmayan kötü acı verici duyguların azlığının iyi olma açısından önemli olduğu belirlenmiştir. Yaşam doyumu ise yaşamın geneline ilişkin bilişsel yargılamaları ve değerlendirmeleri kapsamaktadır (Yetim, 2001; Akt. Akkan,2010:49).

Yaşam doyumu kavramı, öznel iyi oluşun bir bileşenidir. Öznel iyi olmanın birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar üç kategoride toplanabilir. İlk kategoride öznel iyi olmayı erdemlilik ya da kutsallık gibi dışsal ölçütlere dayanarak yapılan tanımlar yer almaktadır. Bu görüş erdemli yaşamının bireyi mutluluk ve huzura ulaştırabileceği düşüncesi üzerinde temellenmektedir. İkinci kategori ise; sosyal bilimcilerin bireyin yaşamını olumlu değerlendirmesini sağlayan etmenlerin neler olduğu sorusu üzerinde odaklanmaktadır. Burada öznel iyi olma yaşam doyumu olarak isimlendirilmektedir ve iyi yaşamı belirleyen standartlara dayandırılarak tanımlama yapılmaktadır (Diener, 1984; Akt. Cenkseven, 2007:43-65). Üçüncü kategoride yer alan tanımlar ise mutlu ya da öznel olarak iyi olan birey günlük yaşamında olumlu duyguları olumsuz duygulara göre daha fazla yaşamaktadır düşüncesi üzerinde temellenmektedir (Bradburn,1969; Akt. Cenkseven, 2007:43-65).

Yaşam doyumu kişinin beklentilerinin, gerçek durumla kıyaslanmasıyla ortaya çıkan sonucu gösterir ve genel olarak kişinin tüm yaşamını ve bu yaşamın çok çeşitli boyutlarını içerir. Yaşam doyumu denildiğinde, belirli bir duruma ilişkin tatmin değil, genel olarak tüm yaşantılardaki tatmin anlaşılır (Özer ve Karabulut, 2003:72-74).

Özdevecioğlu'na (2003) göre yaşam doyumu, bireyin iş yaşamı dışındaki duygusal tepkisidir. Yani hayata karşı genel tutumdur. Bir başka tanımda yaşam doyumu, genel olarak kişinin kendi yaşamından duyduğu memnuniyeti ifade etmektedir (Telman, 2004). Diğer bir yaklaşıma göre, yaşam doyumu, bireyin yaşamında yer alan olgulara dayanarak, öznel iyi olma (öznel gönence) ve yaşam kalitesi hakkında ulaştığı yargıları temsil eder (Dikmen, 1995; Akt. Fişne, 2009:53).

Yaşam doyumu bireyin belirlediği hedeflere ulaşma derecesi olarak da tanımlanmaktadır (Koç,2001; Akt. Akkan,2010:49).

Aslında yaşam doyumu, yaşam tatmini, haz, öznel iyi oluş vb. gibi farklı farklı sözcüklerle ifade edilebilmektedir. Genellikle mutluluk olarak da tanımlanan yaşam doyumu, uzun yıllar insanlığın ilgi odağı olmuş konulardan biridir. Mutluluk kavramını genelde felsefeciler araştırmış ve mutluluğu, insan eylemlerinin en yüksek ve tek motivasyon kaynağı olarak görmüşlerdir. Fakat psikologlar genellikle, mutsuzluk üzerinde daha sık durup, mutluluğu hep ihmal etmişlerdir. Oysa insan mutluluğunun her şeyden daha değerli olduğu asla unutulmamalıdır.

Günlük yaşamda oldukça sık kullanılan mutluluk kavramı, tanımlanması güç ve farklı anlamlara gelen bir kavramdır. Bu nedenle sosyal psikologlar, mutluluk yerine yaşam doyumu ya da sübjektif iyi oluş kavramlarını kullanmaktadırlar (Yetim, 1992; Akt. Başer Şeker,2009:34).

Yaşam doyumu, son zamanlarda ve doğrudan yaşanan yaşama bağlı olarak tanımlanan kavramlardır. Yaşamakta olan yaşamın ne kadar doyum sağlayıcı olduğu saptanmaya çalışılır. Mutluluk ise yaşamın somut koşullarına daha az dayanan ve bu anlamda ayakları yere daha az basan bir kavramdır. Hep belli bir hedefe, ileride ulaşılması beklenen belirli şeylere bağlı olarak tanımlanmaktadır (Dikmen, 1995; Akt. Başer Şeker,2009:34).

Aristoteles mutluluğu insanın en son gayesi olarak kabul etmektedir; çünkü mutluluk değerli ve kendisi amaç olan şeydir. Aristoteles, mutluluğun ne olduğu konusunda bu derece açık olmayıp bunun değişik durumlara, değerlendirmelere ve anlayışlara göre değişebileceğini; mutluluğun hasta olan için sağlık, fakir olan için zenginlik, bilgisize göre eğitim olabileceğini ifade etmektedir (Yıldız, 2002; Akt. Başer Şeker,2009:34).

Son on beş yılda davranış bilimcileri, bu hatalarını düzelterek, mutluluk hakkında hem uygulamalı hem de kuramsal çalışmalar yapmışlardır (Yetim, 1992; Akt. Başer Şeker,2009:31).

İyilik hali kavramı, "bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal boyutlarda işlerliğinin geliştirilmesinin amaçlandığı bir yaşam biçimi" olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda iyilik hali, bireyin kendi iyilik hali düzeyini belirlemede aktif rol oynayan bir yaşam biçimidir (Doğan, 2006:67-75).

İyilik hali, öznel iyilik hali ve psikolojik iyilik hali olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. İyilik halinin incelenmesinde öncelikli yaklaşım bu kavramın öznel iyilik hali olarak kavramsallaştırılmasıdır (Kaner, 2004:82-95).

Yaşam doyumu kavramına karşılık olarak, sübjektif iyi oluş kullanılabilir. Sübjektif iyi oluş literatüre, insanların neden ve niçin kendi yaşamlarını pozitif yollar olarak değerlendirdikleri üzerinde durur bu çalışmalar mutluluk, doyum moral ve olumlu duygu gibi ayrı kavramları kapsar. Mutlu kişi; genç, sağlıklı, ılımlı, arzulara sahip ve zeki kişidir (Selçukoğlu, 2001; Akt. Kumartaşlı, 2010:46).



Yaşam doyumunu ya da sübjektif iyi oluş literatürünün ulaştığı üç genel sonuç vardır. Bunlardan birincisi özneliktir. İkincisi, yaşam doyumunu olumlu ölçümleri kapsar. Yaşam doyumunu, zihin sağlığı çalışmalarında da olduğu gibi yalnızca olumsuz etmenlerin bulunmayışı değildir. Olumsuz etmenlerin varlığı, yaşamdan alınan doyumunu belirtmektedir. Üçüncüsü, yaşam doyum ölçekleri tipik olarak kişi yaşamının tüm yönlerini kapsayan küresel değerlendirmeleri ölçerler. Bu çalışmalarda belli bir alanda hissedilen duygu ya da doyum değerlendirilirse de temelde aranan bütün yaşama ilişkin genel yargılardır (Şenveli ve ark. 1994; Akt. Kumartaşlı,2010:46).

Ergenler için de yaşam doyumunu açısından daha iyi bir konuma gelmek oldukça önemlidir. Çünkü ergenlik, pek çok alanda değişikliklerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde ergenler, çevrelerine uyumlarını zorlaştıran olumlu ve olumsuz stres kaynaklarıyla karşı karşıyadırlar. Yaşanan bu değişiklikler, ergenleri pek çok açıdan etkilemektedir. Örneğin; ergenler, içinde buldukları bu dönemde madde bağımlılığı, okula uyumsuzluk ve davranış bozuklukları gibi olumsuz davranışlar sergileyebilmektedirler. Yaşanan bu olumsuzluklar, ergenlerin gelecekteki rollerini ve sorumluluklarını yerine getirmelerinde önemli risk kaynakları olarak görülmektedir (Mcknight ve ark. 2002). Ergenlik dönemindeki birey kendini mutlu hissetmezse kendinden beklenen gelişim görevlerini başarmasında, sosyal rollerini yerine getirmesinde ve başarı duygusunu hissetmesinde sorunlarla karşılaşacaktır. Bu durum ise ergeni farklı yollara itecek ve kuraldışı davranışlar sergilemesine neden olabilecektir (Yılmaz 2011:22).

Aslında yaşam doyumunu ihtiyaçların karşılanmasıyla tamamen doğru orantılı bir şekildedir. İhtiyaçlar karşılandıkça mutluluk oranı artmakta hatta elde edilen ihtiyaçların büyüklüğü, mutluluğu da o denli artırmaktadır. Bu konuyu Noddings (2003) şöyle açıklamıştır:

İhtiyaçların karşılanması, mutlulukta önemli bir faktördür. Ancak ihtiyaçlar dışı vurulan ya da çıkarsanan ihtiyaçlar olabileceği gibi, bireyler de her zaman neye ihtiyaç duyduklarını bilemeyebilirler. Üstüne üstlük, ihtiyaçları salt isteklerden ayırt etmek her zaman kolay değildir ve isteklerin tatmini de haz biçiminde mutluluğa katkıda bulunur. Çoğu mutluluk biçimini ihtiyaçların karşılanması genel kategorisi altında tartışabiliriz, ancak aralarından bazıları kendi başlarına öylesine önemlidir ki, bir sınıf yaşamının rutinine nasıl girdiklerini görmek için onlara ayrıca eğilmemiz gerekiyor (Noddings,2003:276).

Toplum olarak kendimizi, öteki nesnel ihtiyaçların karşılanmasına vermeliyiz. Çocuklarımızın bir kısmının, iyi ısıtılmayan, iyi aydınlatılmayan, pencerelerine tahtalar çakılmış, sınıfları tıka basa dolu, dinlenme odaları pis, merdivenleri tehlikeli okullarda okuması, bizim için ahlaki bir ayıptır. Bu koşulların devamından ötürü utanç duymalıyız ve bu konuda hiçbir karşı tez ileri sürülemez. Ayrıca, daha iyi koşullardan yana tezimizi savunurken, onu asla çocukların daha iyi ortamlarda daha iyi öğrenecekleri temeline

dayandırmamalıyız. Muhtemelen daha iyi öğreneceklerdir ama biz, daha iyi koşulların peşine, toplum olarak vicdanımız rahatsız olduğu için düşmeliyiz. Başkalarının sefaleti mutluluğumuzu hırpalamalı ve çocuklar, daha iyi yaşama ve öğrenme koşullarını kazanmak zorunda kalmamalı (Noddings,2003:278).

Dışa vurulan ve çıkarılan ihtiyaçlar ayrımı, ihtiyaçlarla mutluluk arasındaki bağlantıyı çözümlenmemizde yardımcıdır. Okulların karşıladığı ihtiyaçların çoğu çıkarılan yani, yetişkinlerin çocuklara dayattığı ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçların ortaya konması bize bir tür haklılık duygusu kazandırır ve bu ihtiyaçların gerçekten birer ihtiyaç olduğunu inanmamız, çocuklara rahatça uyguladığımız baskı için de bir doğrulama zemini sağlar (Noddings,2003:278).

Mutlu sınıfların bir özelliği, dışa vurulan ve çıkarılan ihtiyaçlar arasında daimi bir müzakere dengesi bulunmasıdır. Öğrenciler, kendilerine sürekli özen gösteren öğretmenleri için bir şeyler yapacaklardır ve özen gösterme, özen gören kişinin dışa vurduğu ihtiyaçları dikkate almayı da gerektirir. Yetişkinler kuşkusuz bu ihtiyaçları etkilemeye uygun olmayanları törpülemeye, bazı istekleri gerçek ihtiyaçlar biçimine sokmaya, çıkarılan ihtiyaçların dışa vurulan ihtiyaçlara dönüşümünü kolaylaştırmaya çalışacaklardır. Bu çabalar büyük bir hassasiyetle ve her zaman öğrencinin belirttiği ihtiyaçların yol göstericiliğinde yürütülüp, gerekli değişiklikler öyle yapılmalıdır. Okullar, sınıfları bu perspektiften görmeye (gerçek ya da kurgusal anlamda) davet edilmelidir (Noddings,2003:279).

Sınıfların atmosferi mutluluğa duyduğunuz evrensel arzuyu yansıtmalıdır. Acı minimuma indirilmeli(ve asla kasti olarak acı çektirilmemeli), hatta fırsat tanınmalı, mutlulukla istenen eğilimlerin gelişimi arasındaki ilinti açıkça tanınmalıdır (Noddings,2003:283).

Müfredat ve pedagojik yöntemlerin seçimine ilaveten, beyan edilmiş amaçlarımız perspektifinden, sınıf yaşamının her türlü rutini üzerinde durmalıyız. Öğrencileri belli bir düzene göre mi oturtacağız? Neden? Öğrenciler söz almak için muhakkak parmak mı kaldıracaklar? Sorumluluğunu müdrük öğretmenler düzenli olarak ev ödevi mi verir? Neden? (Noddings,2003:294).

Birçok kişi aynı anda konuşmaya kalkmadıkça, ille de parmak kaldırmak üzerinde ısrar etmek gerekmediği açık. Bu durumda ise “Aman! Ne sevindirici, ama isterseniz tek tek gidelim,” diyebiliriz. Bu şekilde, kuralların insan etkileşimlerini kolaylaştırmak için konduğunu göstermiş oluruz. Kurallar kendi başlarına dokunulmazlığı olan sonuçlar değildir. Onları gerektiği zaman koymak ve neden gerekli olduklarını da açıklamak, öğrencileri toplumsallaşma üzerinde eğitmenin bir parçasıdır. Gerçi toplumsallaşma büyük ölçüde kaçınılmaz olarak vuku bulur ama demokratik bir toplumda, öğrencileri sadece toplumsallaştırmak uygun düşmez. Her fırsatta, öğrencilerin toplumsallaşma süreci üzerinde düşünmelerine ve değerlendirme yapmalarına yardımcı olmamız gerekir (Noddings,2003:294).

Kısaca, okul bir zamanlar ailelerin omuzlarında olan yükün çoğunu almalıdır. En iyi okullar en iyi evlere benzeyenlerdir. En iyi ile kastedilen nedir? En iyi evlerde özen ilişkileri sürekli; gerek dışa vurulan, gerek çıkarsanan ihtiyaçlar sürekli dikkat ve değerlendirme konusu olur. Tehditler, bilerek acı vermeksizin önlenir, hem ortak hem de bireysel ilgileri geliştirecek bir iletişim vardır. İşbirliği içinde çalışılır; bir şeyi gerçekten öğrenmeden duyulan sevinç büyütülür, ahlaki ve ruhsal gelişme (rahatsız bir vicdanın gelişmesi de dahil) yönlendirilir, sanatın ve diğer büyük kültürel başarılarının değerinin anlaşılmasına yardımcı olunur, yer sevgisi ve doğanın korunması teşvik edilir, insanın kendisi ve grubu anlaması yönünde eğitim sağlanır (Noddings,2003:299).

En iyi evler ve okullar mutlu yerlerdir. Mutlu yerlerdeki yetişkinler, eğitimin (ve hayatın) bir amacının da mutluluk olduğunu, aynı zamanda mutluluğun, hem araç hem de amaç olarak iş gördüğünü de bilirler. Mutluluğun ne olduğunu anlayarak büyüyen çocuklar, karşılıklarına çıkan eğitsel fırsatları zevkle ele alır ve başkalarının mutluluğuna katkıda bulunurlar. Eğer okullardaki çocuklar mutluysa, besbelli, öğretmenleri de mutlu olacaktır. Biz bu apaçık bağlantıyı hep unuturuz. Son olarak şunu söyleyeyim: Daha mutlu bir dünyaya, duyarlı bir toplumsal vicdan taşıyan, esas olarak mutlu insanlar katkı yapacaktır (Noddings,2003:300).

Açıklamalardan ve tanımlardan görüldüğü gibi yaşam doyumu, ferdin hayatının tamamını değerlendirdiğinde sonuca varacağı olumlu ya da olumsuz bir yargıdır ve ferdin devam ettirmiş olduğu hayatı ne kadar sevdiği ile ilgilidir.

Yaşam doyumu, yaşam tatmini, mutluluk gibi yaşam kalitesinin de çeşitli tanımları yapılmıştır. Bıçakçı (2001)'ya göre en genel anlamda yaşam kalitesi; "bireyin çevresinde olan biten olaylara, değişimlere verdiği iyi ve kötü tepki" dir. Yaşamdaki değişimlerin kısa ve uzun süreli etkileri düşünülerek, yaşam kalitesi ile olaylar arasında ilişki kurulmaktadır. Yaşam kalitesi, bireyin yaşamı yorumlayış ve algılayışta kendi tarzını ya da paradigmasını geliştirmek ve onunla şekillendirdiği bir yaşam felsefesi, dünya görüşü, değerler, hedefler, ilkeler, inançlar ve duygular bütünüdür ( Bıçakçı, 2001; Akt. Başer Şeker,2009:34).

Gençlerin yaşam doyumunu incelediğimize göre, büyük zaman geçirilen okulların yaşam kaliteleri de oldukça önemlidir. Okul yaşam kalitesini ise Durmaz (2008) şöyle tanımlamıştır: Okul yaşam kalitesi, kısaca okuldaki bireylerin her yönden mutlu olabildikleri bir ortamı ifade etmektedir. Okul yaşam kalitesi, genel iyi olma halinin göstergelerinden biri olarak kabul edilmekte ve çocukların okul yaşamıyla bütünleşmelerinden kaynaklanan bir iyi olma hali olarak ele alınmaktadır. Çocukların uzun yıllarını okulda geçirdikleri göz önüne alındığında, okul yaşam kalitesinin taşıdığı önem açıkça görülebilmektedir. Çocukların gelecekteki sosyal yaşamlarına bir hazırlık olarak da vurgulanan pozitif okul yaşantıları, eğitimci ve araştırmacılar tarafından büyük ilgi görmektedir. Okul tatmini, çocukların okulu ve eğitimsel değerleri kabul etmelerini ve akademik başarı motivasyonlarını olumlu bir şekilde

etkilemektedirler. Öte yandan, okul tatminsizliği davranışsal problemlerle ve düşük başarıyla pozitif ilişki göstermekte, ayrıca okula yabancılaşma gibi sonuçlara da yol açmaktadır. Bu noktada eğitimcilerin öğrencilere akademik ve sosyal olarak beklentilerinin karşılandığı, kendilerini güvende hissettikleri bir ortam sunmaya çalışmaları kilit adım niteliğindedir (Durmaz,2008:1).

Yapılan bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin bazı demografik değişkenlere göre yaşam doyumları incelenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin **yaşam doyum** düzeyini bazı değişkenlere göre belirlemek, öğrencilerin başta akademik başarıları olmak üzere tüm hayat alanındaki başarılarını etkileyecek önemli bir konudur.

## **1.2. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın genel amacı ortaöğretim 9-12. sınıflarında bulunan öğrencilerin yaşam doyumlarının belirlenmesidir.

Bu genel amaca yönelik aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri okul türüne göre farklılık göstermekte midir?
4. Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri ailedeki çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?
5. Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri ailenin ekonomik düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
6. Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri annelerinin eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?
7. Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri babalarının eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?

## **1.3. Araştırmanın Sayıtları**

Uygulanan ölçeğin ve kişisel bilgiler formunun öğrenciler tarafından doğru, samimi ve içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

#### 1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılı 2. Döneminde Gaziantep İli Şehitkâmil İlçesinde Kişisel Bilgiler ve Çok Yönlü Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeğini cevaplamayı kabul eden Ortaöğretim dokuz, on, onbir ve onikinci sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Örneklemin sadece belli bir yerden seçilmiş olması araştırmanın elde edilecek verilerini genelleştirme bakımından bir sınırlılıktır.

Bu araştırmanın sonuçları Kişisel Bilgiler ve Çok Yönlü Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

#### 1.5. Araştırmanın Önemi

Yurdumuzda hayat tatmini konusunun çalışma alanı olarak oldukça yeni olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde bunların sayıca çok az olması ve hayat tatmininin pek çok değişkenden oluşması açısından önem arz ettiği fark edilmiştir.

Araştırma sonrasında elde edilen verilerin araştırmacılar, uzmanlar ve eğitimciler için önem arz eden bir veri kaynağı ve farklı bakış sağlayacağı düşünülmektedir.

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin bedensel olduğu kadar psikolojik açıdan da sağlıklı bireyler olarak yetişmelerine olumlu destek vermesi ve araştırma sonuçlarının değerlendirilip gençlerin sorun ve ihtiyaçlarına cevap aramaya yönelik çalışmaların yoğunlaştırılması önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma, ortaöğretim seviyesindeki öğrencilerin cinsiyet, sınıf, okul türü, ailedeki çocuk sayısı, ailenin gelir durumu, anne ve babanın eğitim durumlarına göre 40 maddeden oluşan çok boyutlu öğrenci yaşam doyum ölçeği kullanılarak yaşam doyumlarının ölçülmesi amacıyla yapılmıştır. Çünkü gençlerin yaşam doyumunu incelediğimize göre, büyük zaman geçirilen okulların yaşam kalitelerinin oldukça önemli olduğu ve okuldaki mutluluklarının ne denli olduğu ölçülüp; olumsuz yanların nasıl düzeltilebileceği de önem arz ettiği düşünülmektedir.

#### 1.6. Araştırmada Kullanılan Temel Kavramlar

**Tatmin (Doyum):** Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre tatmin: “İstenen bir şeyin gerçekleşmesini sağladığı doyum, gönül doygunluğuna erme.” Olarak tanımlanmıştır.

**Yaşam Doyumu:** Yaşam doyum kavramının bir parçası olan doyum, beklentilerin, gereksinimlerin, istek ve dileklerin karşılanmasıdır. Yaşam doyumunu genel olarak kişinin bütün yaşamını ve bu yaşamın tüm boyutlarını içerir. Yaşam doyum kavramından, belirli bir duruma ilişkin doyum değil, genel olarak bireyin tüm yaşantılarındaki doyum anlaşılır. Günlük ilişkiler içinde olumlu duygunun olumsuz duyguya egemen olmasıdır (Aksayar, Yıldız ve Ergün, 1998; Akt. Akkan,2010:48).

**Mutluluk:** Mutluluk, yaşamın bilişsel ve duyuşsal açıdan değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Buna göre bireyin sevinç, gurur, güven, heyecan gibi olumlu duyguları sık yaşaması; öfke, korku, kaygı, nefret gibi olumsuz duyguları az yaşaması ve yaşamın çeşitli alanlarından (aile, iş, kariyer vs.) yüksek doyum alması mutlu olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Doğan, T., Sapmaz, F., & Çötök, N. A. 2013).

**Öznel İyi Oluş Hali:** Öznel iyi oluş, bireyin yaşamında olumsuz duyguların azlığı ve olumlu duyguların fazlalığı ile bireyin yaşamı ile ilgili yaptığı bilişsel değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Diener, Oishi ve Lucas, 2003; Akt. Yavuz, 2006:11).

## **İKİNCİ BÖLÜM**

### **2.KURAMSAL ÇERÇEVE**

Bu bölümde mutluluk ile ilgili kavramlar, eğitim ve mutluluk ilişkisi, yaşam doyumu, yaşam kalitesi, iyilik hali, öznel iyi oluş, ergenlik dönemi, yaşam doyumu ile ilgili kuramsal bilgi, yaşam doyumu ile ilgili Türkiye’de ve Yurt dışında yapılmış araştırmalar, yaşam doyumunu etkileyen unsurlar, yaşam doyumunu etkileyen demografik değişkenler ve yaşam doyumunun ölçülmesi ile ilgili literatür araştırması yapılarak kuramsal bilgiler verilmiştir.

#### **2.1.Mutluluk İle İlgili Kavramlar**

Yaşam mutluluğu çok uzun yıllardır felsefeden sanata kadar birçok alanda üzerinde en çok düşünülen, konuşulan ve yorumlanan kavramlardan biri olmuştur. Buna karşın mutlulukla ilgili genel kabul gören bir tanım olmaması ilginçtir. Mutluluk kimileri için uzak bir hedef, kimileri içinse ulaşılsa da korunması mümkün olmayan bir hayaldir (Yılmaz T, 2011:45).

Aristoteles mutluluğu insanın en son gayesi olarak kabul etmektedir; çünkü mutluluk değerli ve kendisi amaç olan şeydir. Aristoteles, mutluluğun ne olduğu konusunda bu derece açık olmayıp bunun değişik durumlara, değerlendirmelere ve anlayışlara göre değişebileceğini; mutluluğun hasta olan için sağlık, fakir olan için zenginlik, bilgisize göre eğitim olabileceğini ifade etmektedir (Yıldız, 2002; Akt. Başer Şeker,2009:34).

Fromm’a (1993) göre mutluluk tanrıların bir armağanı değil, insanın içindeki yaratıcılığın sağlamış olduğu bir başarıdır. Fromm burada mutluluğun fizyolojik ya da psikolojik bir eksiklikten kaynaklanan bir ihtiyacın tatmini ya da gerginliğin giderilmesi durumu olmadığını, mutluluğun her türlü yaratıcı faaliyetle birlikte gittiğini vurgulamaktadır (Başer Ş,2009:34).

Csikszentmihalyi’e (2005) göre mutluluk, olan bir şey değildir. Mutluluk şans eseri ya da rastlantı sonucu bir şey ya da paranın satın alabileceği, iktidarın hükmedebileceği bir şey değildir. Dış olaylara değil de, onları nasıl yorumladığımızı bağlıdır. İçsel yaşantıyı denetlemeyi öğrenen insanlar, yaşamlarının niteliğini belirleyebileceklerdir ve mutlu olmaya yaklaşacaklardır (Başer Ş,2009:34).

Günlük yaşamda oldukça sık kullanılan mutluluk kavramı, tanımlanması güç ve farklı anlamlara gelen bir kavramdır. Bu nedenle sosyal psikologlar, mutluluk yerine yaşam doyumu ya da subjektif iyi oluş kavramlarını kullanmaktadırlar (Yetim, 1992; Akt. Başer Şeker,2009:34).

Aslında mutluluk ve yaşam doyumu aynı anlamları ifade etmelerine karşın farklı alanlarda da kullanılmaktadır. Yaşam doyumu, genel olarak kişinin bütün yaşamını ve bu yaşamın çok çeşitli boyutlarını içerir. Mutluluk, moral v.b. gibi değişik açılardan iyi olma halini ifade eder (Yılmaz, Keser ve Yorgun,2010;93). Mutluluk ise yaşamın somut koşullarına daha az dayanan ve bu anlamda ayakları yere daha az basan bir kavramdır. Hep belli bir hedefe, ileride ulaşılması beklenen belirli şeylere bağlı olarak tanımlanmaktadır. Mutluluk, kişi bir amaç veya hedefe ulaştığında veya gereksinimini doyurduğunda gerçekleşir. Amaç veya hedeflerine ulaşamazsa veya gereksinimini doyuramazsa mutsuz olur (Dikmen, 1995; 14-15). Mutsuzluğun olduğu alanlarda da yaşam doyumundan söz etmek olanaksızlaşır.

Yaşam mutluluğu çoğunlukla bir ideal olarak tanımlanır, bu yanı sıra mutluluk bir amaçtır. Her bireyin mutluluğa ilişkin farklı bir yorumu olabilir. Mutluluğu etkileyen unsurlar durumsal olarak değişebildiği gibi, yaş dönemlerine göre genel kabul gören ortak etki unsurları da gözlemlenmektedir (Yılmaz T, 2011:46).

Mutluluk kısmi olarak evli olmak, bir işi yapmak gibi objektif koşullara bağlı olduğu gibi kısmen de düşüncede olaylara nasıl baktığımızla ilgilidir. İyimserlik iyi bir şeydir. Peki ya gerçekçi olmayan iyimserlik? Aynı şekilde bir hedefe sahip olmak da iyi bir şeyken hedef başarı açığı çok büyükse bir hedefi olmak ne kadar iyi bir şey kabul edilebilir. Tüm bunlar, mutluluk ve yaşam tatminine yönelik muhakememizin arkasındaki bilişsel proseslerle ilgilidir (Argyle, 2001; Akt. Yılmaz T, 2011:46).

Çağdaş toplum; mutluluk, bireysellik ve kişisel menfaat üzerinde bu kadar durduğu halde, insana hayatının amacının mutluluk değil, görevini yerine getirmek ya da başarı kazanmak olduğunu öğretmiştir. Para, saygınlık ve güç kazanma isteği, hem insanı bir şeyler yapmaya götüren bir kuvvet, bir itici güç, hem de insan hayatının amacı olmuştur. İnsan yaptığı işlerin kişisel menfaatine uygun olduğu yanı sıra ile hareket ettiği halde, gerçek benliğinin menfaatleri dışında her ne varsa ona hizmet etmekten başka bir şey yapmış değildir. Kendi hayatı ve yaşama sanatı dışında her şey onun için önemlidir. Varlığı kendisi için değil, kendisinin dışında kalan her şey içindir (Fromm, 1994). Dolayısıyla mutluluğun, özünde en önemli unsurları gündelik hayatın koşurmacası arasında öncelikli sıralarını yitirmişlerdir. Buradaki en önemli çelişkilere biri, aslında bir işe sahip olmanın temel ihtiyaçları ve ötesini karşılama kabiliyetini hızlandırmakla beraber belirli bir noktadan sonra mutluluk için araç olması beklenen işin araç olmaktan çıkarak bir amaca dönüşmesiyle mutluluğun önünde belki de bir engelle dönüşebilmesidir (Yılmaz T, 2011:50-51).

Mutluluk aynı zamanda gereksinim ve ihtiyaçlar dahilinde de ortaya çıkar. İhtiyaçların karşılanması insana haz verirken mutluluğu beraberinde getirir. Kişi bir gereksinimin yoksunluğunu ne kadar çok hissederse o kadar ve o gereksinimi doyrurabilmek için ne kadar çok alışrsa, o gereksinimini doyrurduğunda o kadar mutlu olur. Mutluluk, geleceğe yönelik eylemliliklerden kaynaklanmaktadır. Yani insan çok kötü bir yaşam sürüyor olabilir, bu anlamda yaşam doyrumu çok düşüktür, bu kötü yaşam koşulları ilerideki güzel günlerinin garantisi olacağı için veya bu sayede bir zafer kazanacağı için mutludur. Mutluluk ve yaşam doyrumu kavramları arasındaki farka iyi bir örnek olarak dindar insanlar verilebilir. Öbür dünyada karşılığını alacakları düşüncesi ile bugünkü yaşamlarını neredeyse sıfırlamalarına karşın öldükten sonra kavuşacakları hayat inancı onları mutlu etmeye yetmektedir (Dikmen, 1995; 15-16). Dindar insanların öbür dünyadaki alacağı ödüller kendilerini rahatlığa ve mutluluğa sevk edeceğinden bu dünyadaki ileyi pek önemsemezler.

Günlük hayatta oldukça sık kullanılan mutluluk kavramı tanımlanması g ve farklı anlamlara gelen bir kavram olduğundan sosyal psikologlar mutluluk yerine yaşam tatmini ya da yaşam memnuniyeti kavramlarını kullanmaktadırlar (Brandt (1985)'den aktaran, Kahyaoğlu, 2008; Akt. Yılmaz T, 2011:51).

Veenhoven'a (1996) göre bir zihin hali olarak yaşam memnuniyeti, bireyin kendi yaşam kalitesini bütünüyle değerlendirmesi sonucunda ulaştığı olumluluk derecesi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda yaşam tatmini olarak da ifade edilebilen memnuniyet ve haz içeren yaşam memnuniyeti, bireyin sürdürmekte olduğu yaşamından ne kadar hoşlandığını ifade etmektedir (aktaran Güler ve Emeç, 2006; Akt. Yılmaz T, 2011:52).

## **2.2.Eğitim ve Mutluluk İlişkisi**

İnsan yetiştirme sanatında ahlak, zihin ve beden eğitimini birleştirmek suretiyle başarı sağlanabileceğine inanan (Sena, 1976:302; Akt. Cihan, 2010:173-178) Locke açısından, eğitimde önemli olan pasif öğrenmeler değil, her zaman için aktif tecrübe edinmelerdir. O, bu amaçla her çeşit beden eğitimine fazlaca önem verir. Nitekim ona göre, sağlam bir kafa, ancak sağlam bir bedende bulunur (Locke, 1963:6; Akt. Cihan, 2010:173-178). Locke için bu söz, dünyada bir mutluluk aşamasının kısa fakat tam bir tanımlamasıdır. Çünkü hem zihin (kafa) hem de beden sağlığına sahip olan biri için, yaşadığı dünyada isteyeceği pek az Şey kalır. Bu arada bu iki alandaki sağlamlıktan sadece herhangi birini isteyen bir kişi, başka herhangi bir Őeye çok az sahip olacaktır (Locke, 1963:6;Akt. Cihan, 2010:173-178).

Yukarıdaki açıklama dikkate alındığında aslında eğitim konusunda üç temel yöne işaret edilmektedir. Bunlardan birincisi, çocuğun kişisel açıdan yetenekleri, kapasitesi ve mizacı öğrenmeyi yönlendirme de kullanmalı; ikincisi, zihinsel öğrenmeden önce, öncelikli olarak sağlam bir karakter gelişimi ve beden sağlığı olmalı; ncs, çocuklardaki doğal oyun, yüksek yetenekler ve neşeli mizaç mümkün olan her yerde öğrenme sürecine katmalı (Clapp, 1967: 501; Akt. Cihan, 2010:173-



178). Eğitim, insanın yetiştiği kültür içinde istenilen ve umulan biçimde yetiştirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu yetiştirme, genel olarak yaşamın her alanında, her deneyimde, özel olarak da öğretim kurumlarında gerçekleştirilir. Eğitim, öğretim kurumları aracılığı ile insanlara, en genel anlamda, “iyi insan” ve “iyi vatandaş” olma bilincinin kazandırılması olarak da görülebilir. Bu nedenle, bir toplumun refahı ve mutluluğu, daha da önemlisi “geleceğe umutla bakabilmesinin” tek yolu eğitim gibi görünüyor. Bu durum, insanlık tarihinde, toplumların ve kültürlerin eğitime verdikleri önem ve değeri hatırlamakla daha iyi anlaşılabilir. Bir toplumun refahı ve mutluluğunun kendisine bağlı kılındığı eğitim, dünden bu güne bütün toplumların, yönetim biçimlerinin önemseydiği bir mesele olmuştur (Cihan, 2010:173-178).

Nietzsche’ye göre eğitim, “daha çok bir kurtuluş, bitkilerin nazik filizlerine zarar veren tüm zararlı otların, zararlı böceklerin, molozların ortadan kaldırılması aydınlığın ve sıcaklığın yayıldığı parlaklık, gece yağmurunun sevgi dolu acelesidir; doğaya öykünme ve ona tapmadır; doğanın mükemmelleşmesidir.(Nietzsche, 2003, (SE) s. 13). Eğitimin, insanın kendisi olmasına yardımcı olması, yaşama canlılık kazandırması gerekir (Çevikbaş, 2010).

Bu türden öğretimde her bir İnsanı tabiatın elverdiği ölçüde geçerli olacak kadar desteklemek, herkesi anlayış ve bilgi ölçüsünden en büyük mutluluk ve kazanç ölçüsü elde edecek kadar yetiştirmek amaçlanır. Bu anlayışa göre “insanlığın dünya mutluluğunda gerekli bir hak iddiası var. Kültür bu nedenle gerekli, ama sırf bu nedenle!” (Nietzsche, 2003, s. 27; Akt. Çevikbaş 2010). Nietzsche’ye göre, eğitimin gerekli olmasının nedeni de insanın bu mutluluk hakkıdır: “İnsan, zorunlu olarak dünyevi mutluluk hakkına sahiptir ve eğitimin zorunlu olmasının nedeni- ama tek nedeni- işte budur!” (Nietzsche, (ES) 2003, s. 58; Akt. Çevikbaş 2010).

Şimdiki lise eğiliminden, başka bir ifadeyle, şimdiki lisenin hedeflerinden anlaşılması gereken nedir? Görünüşe göre bunlar, aşağı yukarı şu şekilde Özetlenebilir: üniversiteye hazırlamak, bireyi bağımsız kılmayı denemek, hatta klasik lise adına yöneltilebilecek bütün eleştirileri karşılamak, kısacası öğrenciyi ileride nasıl yaşamak ve öğrenmek zorundaysa o yönde yaşamaya ve öğrenmeye alıştırmak. (Nietzsche, 2003, s. 81; Akt. Çevikbaş 2010). Ama yeni lise ve üniversitelerin kusuru tam da bu noktada başlıyor. Nietzsche’ye göre, bu bağımsızlaştırma, hüküm, vermedeki özgürlük, kesinlik ve pervasızlık ile bütün zaman kültürleri uzaklaştırılıyor (Çevikbaş 2010).

Türkiye olarak bizim, eğitim anlayışımızda ciddi olarak eksiklikler olduğu ortadadır. Bunun nedeninin “insanların ait oldukları kültüre bağlanamamaları,” “ithal/ısmarlama kültürlerle insanları eğitmeye çalışmaları” olduğu, günümüz dünyasının kültürel yapılanması dikkate alındığında “ortak” bir eğitim modeli beklentilerinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Günümüz dünyası siyasal ve ekonomik açıdan hızlı bir biçimde “global” bir yapılanmaya zorlanmaktadır. Bu zorlamayı en iyi hisseden toplumların muhtemelen ilk sıralarında biz varız. Hemen hemen tüm kurumlarımızda ve

“algılayış biçimlerimizde” olduğu gibi, eğitim ve öğretim kurumlarımızın yapılanmasında da bu zorlamayı ciddi olarak hissediyoruz. İçinde bulunduğumuz çağın siyasal ekonomik ve kültürel dengeleri göz önüne alındığında bu zorlamaların, dönüşümlerin yaşanması kaçınılmaz gibi görünüyor. Ama böyle bir zorlamaya ve dönüşüme direnebilecek, dünyada her toplumun “kendisi” olarak kalmasına ön ayak olabilecek, hatta “kendileri” olarak kalmak noktasında insanları ayartacak tek kurum eğitim ve öğretim kurumlarıdır. Çünkü bir toplumun, yaşama biçimi, kültürü ancak bu kurumlar aracılığı ile aktarılabilir. Bu kurumların “yenileşmeye, dönüşüme, hatta Nietzsche'nin de belirttiği gibi çağdaşlaşmaya” feda edilmesi ciddi anlamda kültür ve kimlik sorunlarının ortaya çıkmasına neden olacaktır. O zaman her toplumun eğitim kuramlarını “kendileri adına, kendileri olarak” ele almaları zorunludur. Çünkü bu güne kadar, tüm dünya insanların aynı, ortak bir çerçevede eğitilmesi diye bir şey yoktur. Ulusların Milli Eğitim'e duydukları gereksinim bu gerçeğe işaret ediyor ve bu sonucumuzu meşrulaştırıyor gibidir (Çevikbaş 2010).

Yukarıda bahsedilen ısmarlama eğitimin bertaraf edilmesi sonucu oluşabilecek mutlu sınıflar göz önüne alınmalıdır. Mutlu sınıfların bir özelliği, dışa vurulan ve çıkarsanan ihtiyaçlar arasında daimi bir müzakere dengesi bulunmasıdır. Öğrenciler, kendilerine sürekli özen gösteren öğretmenleri için bir şeyler yapacaklardır ve özen gösterme, özen gören kişinin dışa vurduğu ihtiyaçları dikkate almayı da gerektirir. Yetişkinler kuşkusuz bu ihtiyaçları etkilemeye uygun olmayanları törpülemeye, bazı istekleri gerçek ihtiyaçlar biçimine sokmaya, çıkarsanan ihtiyaçların dışa vurulan ihtiyaçlara dönüşümünü kolaylaştırmaya çalışacaklardır. Bu çabalar büyük bir hassasiyetle ve her zaman öğrencinin belirttiği ihtiyaçların yol göstericiliğinde yürütölüp, gerekli değişiklikler öyle yapılmalıdır (Noddings,2003:279).

Gençlerin yaşam doyumunu incelediğimize göre, büyük zaman geçirilen okulların yaşam kaliteleri de oldukça önemlidir. Okul yaşam kalitesini ise Durmaz (2008) şöyle tanımlamıştır: Okul yaşam kalitesi, kısaca okuldaki bireylerin her yönden mutlu olabildikleri bir ortamı ifade etmektedir. Okul yaşam kalitesi, genel iyi olma halinin göstergelerinden biri olarak kabul edilmekte ve çocukların okul yaşamıyla bütünleşmelerinden kaynaklanan bir iyi olma hali olarak ele alınmaktadır. Çocukların uzun yıllarını okulda geçirdikleri göz önüne alındığında, okul yaşam kalitesinin taşıdığı önem açıkça görülebilmektedir. Çocukların gelecekteki sosyal yaşamlarına bir hazırlık olarak da vurgulanan pozitif okul yaşantıları, eğitimci ve araştırmacılar tarafından büyük ilgi görmektedir. Okul tatmini, çocukların okulu ve eğitimsel değerleri kabul etmelerini ve akademik başarı motivasyonlarını olumlu bir şekilde etkilemektedirler. Öte yandan, okul tatminsizliği davranışsal problemlerle ve düşük başarıyla pozitif ilişki göstermekte, ayrıca okula yabancılaşma gibi sonuçlara da yol açmaktadır. Bu noktada eğitimcilerin öğrencilere akademik ve sosyal olarak beklentilerinin karşılandığı, kendilerini güvende hissettikleri bir ortam sunmaya çalışmaları kilit adım niteliğindedir (Durmaz,2008:1).

En iyi okullar en iyi evlere benzeyenlerdir. En iyi ile kastedilen nedir? En iyi evlerde özen ilişkileri sürekli, gerek dışa vurulan, gerek çıkarsanan ihtiyaçlar sürekli dikkat ve değerlendirme konusu olur. Tehditler bilerek acı vermeksizin önlenir, hem ortak hem de bireysel ilgileri geliştirecek bir iletişim vardır, işbirliği içinde çalışılır, bir şeyi gerçekten öğrenmeden duyulan sevinç büyütülür. Ahlaki ve ruhsal gelişme (rahatsız bir vicdanın gelişmesi de dahil) yönlendirilir, sanatın ve diğer büyük kültürel başarılarının değerinin anlaşılmasına yardımcı olunur, yer sevgisi ve doğanın korunması teşvik edilir, insanın kendisi ve grubu anlaması yönünde eğitim sağlanır (Noddings,2003:299).

İnsanların yeryüzüne yalnızca bir defa geldiklerini, dünyada sadece bir defa yaşadıklarını, her türlü zor güçlüklerle karşı karşıya olduklarını düşünürsek; mutlu olmaları haklarıdır dememiz lazımdır. Tabi insanların bu mutluluğu elde edebilmeleri çoğu zaman tek başına imkânsızdır. Bazen herkes her türlü güçlüklerden sıyrılıp mutlu olabilme adına bir kuruma, bir öndere, bir öğretmene ihtiyaç olduğunu düşünemeyebilir ama okullara ve eğitimcilere bu bağlamda haddinden fazla iş yükünün düştüğü unutulmamalıdır.

Yine Noddings okulları iyi yerler ve mutlu yerler olarak değerlendirirken şunları söylemiştir:

En iyi evler ve okullar mutlu yerlerdir. Mutlu yerlerdeki yetişkinler, eğitimin (ve hayatın) bir amacının da mutluluk olduğunu, aynı zamanda mutluluğun, hem araç hem de amaç olarak iş gördüğünü de bilirler. Mutluluğun ne olduğunu anlayarak büyüyen çocuklar, karşılıklarına çıkan eğitsel fırsatları zevkle ele alır ve başkalarının mutluluğuna katkıda bulunurlar. Eğer okullardaki çocuklar mutluysa, besbelli, öğretmenleri de mutlu olacaktır. Biz bu apaçık bağlantıyı hep unuturuz. Son olarak şunu söyleyeyim: Daha mutlu bir dünyaya, duyarlı bir toplumsal vicdan taşıyan, esas olarak mutlu insanlar katkı yapacaktır (Noddings,2003:300).

### **2.3. Yaşam Doyumu**

İnsan hayatındaki en önemli şeyin mutluluk olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda bunun yaşam doyumu ile direkt bağlantısının olduğunu söyleyebiliriz. Yaşam doyumu denildiğinde, belirli bir duruma ilişkin doyum değil, genel olarak tüm yaşantılarda doyum anlaşılır (Özer ve Karabulut, 2003:72). Yani bireyin hayata karşı genel tutumudur (Özdevecioğlu, 2003:697). Yaşam doyumu kavramının bir parçası olan doyum, beklentilerin ve gereksinimlerin karşılanmasıdır (Avşaroğlu v.d., 2005:118). Yaşam doyumu mutluluk, moral gibi olumlu açılardan iyi olma durumunu tanımlar. Günlük ilişkiler içinde olumlu duyguların olumsuz duygulara egemen olmasıdır (Vara, 1999:23).

Yaşam doyumu kavramı oldukça yeni bir kavramdır. İnsanların kendilerini geliştirmesine katkıda bulunulmasına yönelik son senelerde “Yaşam Doyumu” kavramı ortaya çıkmıştır. İlk kez 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya atılan yaşam doyumu kavramı bir insanın beklentileriyle (ne

istediği) elinde olanları (neye sahip olduğunun) karşılaştırmasıyla elde edilen durum ya da sonuçtur (Özer ve Karabulut, 2003:72-74).

Yaşam doyumu kavramı, öznel iyi oluşun bir bileşenidir. Öznel iyi olmanın birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar üç kategoride toplanabilir. İlk kategoride öznel iyi olmayı erdemlilik ya da kutsallık gibi dışsal ölçütlere dayanarak yapılan tanımlar yer almaktadır. Bu görüş erdemli yaşamının bireyi mutluluk ve huzura ulaştırabileceği düşüncesi üzerinde temellenmektedir. İkinci kategori ise; sosyal bilimcilerin bireyin yaşamını olumlu değerlendirmesini sağlayan etmenlerin neler olduğu sorusu üzerinde odaklanmaktadır. Burada öznel iyi olma yaşam doyumu olarak isimlendirilmektedir ve iyi yaşamı belirleyen standartlara dayandırılarak tanımlama yapılmaktadır (Diener, 1984; Akt. Cenkseven, 2007:43-65). Üçüncü kategoride yer alan tanımlar ise mutlu ya da öznel olarak iyi olan birey günlük yaşamında olumlu duyguları olumsuz duygulara göre daha fazla yaşamaktadır düşüncesi üzerinde temellenmektedir (Bradburn,1969; Akt. Cenkseven, 2007:43-65).

Aslında yaşam doyumu ihtiyaçların karşılanmasıyla tamamen doğru orantılı bir şekildedir. İhtiyaçlar karşılandıkça mutluluk oranı artmakta hatta elde edilen ihtiyaçların büyüklüğü, mutluluğu da o denli artırmaktadır. Bu konuyu Noddings (2003) şöyle açıklamıştır: İhtiyaçların karşılanması, mutlulukta önemli bir faktördür. Ancak ihtiyaçlar dışı vurulan ya da çıkarsanan ihtiyaçlar olabileceği gibi, bireyler de her zaman neye ihtiyaç duyduklarını bilemeyebilirler. Üstüne üstlük, ihtiyaçları salt isteklerden ayırt etmek her zaman kolay değildir ve isteklerin tatmini de haz biçiminde mutluluğa katkıda bulunur. Çoğu mutluluk biçimini ihtiyaçların karşılanması genel kategorisi altında tartışabiliriz, ancak aralarından bazıları kendi başlarına öylesine önemlidir ki, bir sınıf yaşamının rutinine nasıl girdiklerini görmek için onlara ayrıca eğilmemiz gerekiyor (Noddings,2003:276).

Yaşam doyumunu yaşamdan alınan zevk ya da mutluluk olarak da nitelendirebiliriz. Kesin olarak tanımlamak güç olsa da, yaşam doyumu, kişinin bir bütün olarak kendi hayatının genel kalitesini pozitif olarak değerlendirmesinin derecesidir. Başka bir ifadeyle, kişinin kendi yönlendirdiği hayatından ne kadar çok hoşlandığıdır ve kavram, kişinin genel olarak yaşamı ile ilgili duygularını ifade etmektedir. Yaşam doyumu, yaşamın belirli alanlarından tatmin (iş, aile vb.) gibi bir seviyede değerlendirilebileceği gibi yaşamın geneli içinde değerlendirilebilmektedir. Çünkü yaşam doyumu, yaşam hakkındaki genel duyguları da yansıtmakta ve duygusal mutluluğun bir ölçüsü olarak da görülmektedir (Aşan ve Erenler,2008;206).

Yaşam doyumunu birkaç kategoride toplayabiliriz. Genel olarak yaşam doyumu üç kategoride gruplanmıştır: Birinci grupta; yaşam doyumu iyi oluş, erdem, kutsallık gibi dış bir ölçüte dayanarak tanımlanmıştır. İkinci grupta ise; insanların yaşamlarını olumlu anlamda değerlendirmelerine neyin yol açtığı sorusu üzerinde temellenerek, bireylerin kendi yaşamlarına ilişkin yargılarını etkileyen faktörler incelenmiştir. Üçüncü grupta da yaşam doyumu, günlük yaşamın akışı üzerinde

temellenmiştir. Bu da günlük ilişkiler içinde olumlu duygunun olumsuz duyguya egemen olması anlamına gelmektedir (Özer ve Karabulut,2003 ;73).

Çoğu zaman mutluluk olarak da tanımlanan yaşam doyumu, çağlar boyunca insanlığın ilgi odağı olmuş konulardan biridir. Felsefeciler mutluluğu, insan eylemlerinin en yüksek ve tek motivasyon kaynağı olarak görmüşlerdir. Buna karşın psikologlar, mutsuzluk üzerinde çok fazla durup, mutluluğu hep ihmal etmişlerdir (Başer Ş,2009:30).

#### **2.4. Yaşam Kalitesi**

Abrams (1973) yaşam kalitesini, insanların yaşamlarının çeşitli yönlerinden doyum ya da doyumsuzluk hissetme derecesi olarak tanımlamıştır. Andrews (1974) yaşam kalitesini, kişinin yaşamını doyum ve haz ile ilişkilendirmesine bağlamıştır. Benzer bir şekilde, Dalkey ve Rourke (1973) yaşam kalitesini kişinin kendini iyi hissetmesi, yaşamdan doyum ya da doyumsuzluğu, mutluluğu ya da mutsuzluğu olarak değerlendirmiştir. Hanested (1990) ise yaşam kalitesini bireyin yaşam durumu, bireysel yaşam deneyimleri ve kendini iyi hissetmesi olarak tanımlamıştır. Yaşam kalitesi yaşam koşullarını ve yaşam deneyimlerini içerir. Havighurst (1963) a göre, yaşam kalitesi; kişinin yaşamı hakkındaki öznel düşüncelerini içeren iç faktörlerle sosyal temas ve sosyal aktiviteler gibi ölçülebilir davranışları içeren dışsal faktörleri kapsar. Shin ve Johnson (1978) yaşam kalitesini; bireyin isteklerini gerçekleştirme, etkinliklere katılması, kişisel gelişim olanaklarından yararlanma, nitelikleri bakımından yeterli kaynaklara sahip olması ve bu kaynakların sosyal karşılaştırmalar yoluyla yeterli bulunması şeklinde ele almışlardır. Mendola ve Pellegrini(1979) yaşam kalitesini tanımlarken, kişinin algıladığı fiziksel kapasitesinin sınırları kapsamında doyum verici öğelerin fazlalığına temas etmişlerdir. Holmes ve Dickerson (1987) kişinin önceki deneyimleri ve bilgilerine bağlı bir durum olarak yaşam kalitesini ele almışlardır. George ve Bearon (1980) ise yaşam kalitesinin dört alt boyutunun olduğunu, bunlarının ikisinin objektif boyutları ikisinin de bireyin yargılarına dayalı öznel boyutları olduğunu belirtmişlerdir. Objektif boyutlar; genel sağlık, işlevsel durumlar ve sosyo-ekonomik durum statüdür. Kişinin bireysel yargılarına ve öznel değerlendirmesine dayalı boyutlar, yaşam doyumu ile ilgili ölçümler ve benlik saygısı ile ilgili ölçümlerdir. Patterson (1975) yaşam kalitesini tanımlamada anahtar kelimeler olarak; sağlık, işlev, rahatlık, duygusal tepki ve ekonomiyi belirlemiştir. Holmes ve Dickerson (1987) günlük yaşama katkıda bulunan fiziksel, zihinsel ve sosyal faktörlere gösterilen bireysel tepki olarak soyut ve bileşik terimi temsil eden bir yaşam kalitesi tanımı yapmışlardır ( Farquhar, 1995; akt:Annak, 2005; Akt. Başer Şeker,2009:32-33).

Yaşam doyumu yaşam kalitesi ile direkt bağlantılıdır. Yaşam kalitesi ise WHOQOL 1995 tanımı ile; insanların hedef, beklenti, standart ve düşüncelerine bağlı olarak, kültür ve değer sistemleri kapsamında, hayattaki rollerini algılamalarıdır(Tzeng v.d., 2009: 628).

Çevrenin sosyal ve fiziksel değişimlerinin algılanışına bağlı olma çerçevesinde, yaşam kalitesinin farklı tanımları yapılmıştır. En genel anlamda yaşam kalitesi; “bireyin çevresinde olan biten

olaylara, değişimlere verdiği iyi ve kötü tepki” dir. Yaşamdaki değişmelerin kısa ve uzun süreli etkileri düşünülerek, yaşam kalitesi ile olaylar arasında ilişki kurulmaktadır. Yaşam kalitesi, bireyin yaşamı yorumlayış ve algılayışta kendi tarzını ya da paradigmasını geliştirmek ve onunla şekillendirdiği bir yaşam felsefesi, dünya görüşü, değerler, hedefler, ilkeler, inançlar ve duygular bütünüdür (Bıçakçı, 2001; Akt. Başer Şeker,2009:33).

Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini sadece bir hastalığın olmayışı değil, fiziksel, mental, sosyal iyi olma hali olarak bildirmiştir. Yaşam kalitesi 4 alanda ortaya çıkar:

- a) Kişisel içsel alan (değerler, inançlar, arzular, kişisel hedefler, sorunlarla başa çıkma vb.)
- b) Kişisel sosyal alan (aile yapısı, gelir durumu, iş durumu, toplumun tanıdığı olanaklar vb.)
- c) Dışsal doğal çevre alanı (hava, su kalitesi vb)

d) Dışsal toplumsal çevre alanı (kültürel, sosyal ve dini kurumlar, toplumsal olanaklar, okul, sağlık hizmetleri, güvenlik, ulaşım, alışveriş vb.) (Eser, 2004: 13; Akt. Tezcan 2011:17-18).

Yaşam kalitesi kavramı insandan insana ve uygulama yerine göre de farklı anlamlar ifade etmektedir. Örneğin bir şehir planlayıcısına göre yaşam kalitesi yeşil bir alan ya da diğer kolaylıkları içeriyor olabilir. Klinik çalışmaların içeriğinde yaşam kalitesininin bu gibi durumlarda çok nadir kullanımı ortaya çıkmaktadır. Bunun yerine daha sıklıkla bir hastalık ya da tedavi gibi durumlarda kullanıldığı görülmektedir. Yaşam kalitesi ve yaşam kalitesinin genel anlamı daha detaylı incelendiğinde klinik tıpın ve klinik çalışmaların gereksinimlerini ayırt etmek gerekmektedir (Fayers and Machin, 2007:4; Akt. Tezcan 2011:18).

Yaşam kalitesini okul bazında değerlendirmek gerekir. Yaptığımız araştırma doğrultusunda okul yaşam kalitesi kısaca, okuldaki bireylerin her yönden mutlu olabildikleri bir ortamı ifade etmektedir. Okul yaşam kalitesi, genel iyi olma halinin göstergelerinden biri olarak kabul edilmekte ve çocukların okul yaşamıyla bütünleşmelerinden kaynaklanan bir iyi olma hali olarak ele alınmaktadır. Çocukların uzun yıllarını okulda geçirdikleri göz önüne alındığında, okul yaşam kalitesinin taşıdığı önem açıkça görülebilmektedir. Çocukların gelecekteki sosyal yaşamlarına bir hazırlık olarak da vurgulanan pozitif okul yaşantıları, eğitimci ve araştırmacılar tarafından büyük ilgi görmektedir. Okul tatmini, çocukların okulu ve eğitimsel değerleri kabul etmelerini ve akademik başarı motivasyonlarını olumlu bir şekilde etkilemektedirler. Öte yandan, okul tatminsizliği davranışsal problemlerle ve düşük başarıyla pozitif ilişki göstermekte, ayrıca okula yabancılaşma gibi sonuçlara da yol açmaktadır. Bu noktada eğitimcilerin öğrencilere akademik ve sosyal olarak beklentilerinin karşılandığı, kendilerini güvende hissettikleri bir ortam sunmaya çalışmaları kilit adım niteliğindedir(Durmaz 2008:1). Görüldüğü üzere okullardaki yaşam kalitesi öğrenciler için hem akademik hem de sosyal yönden oldukça önem arz etmektedir.

## 2.5.İyilik Hali

Modern iyilik hali hareketinin mimarı olarak kabul edilen Dunn (1961), iyilik halini: “Bireyin gerçekleştirebileceği maksimum potansiyeline doğru işlerliğinin bütünleşmiş metodu” olarak tanımlamaktadır. Bu konuda çalışmaları olan diğer bir kuramcı da Ardell’dir. Ardell iyilik halini: “Bireyin potansiyellerini en iyi şekilde geliştirdiği/kullandığı aktif bir yaşam biçimi” olarak tanımlamaktadır. Myers, Sweeney ve Witmer (2000), iyilik halini: “Bireyin sosyal ve doğal çevrede tam fonksiyonel olarak yaşaması için beden, zihin ve ruhun birleştiği optimal sağlık yönelimli bir yaşam biçimi ve iyi olma durumu” olarak tanımlamaktadır (Başer Ş,2009:35).

Daha başka tanımlar incelendiğinde ise; iyilik hali kavramı, "Bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal boyutlarda işlerliğinin geliştirilmesinin amaçlandığı bir yaşam biçimi" olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda iyilik hali, bireyin kendi iyilik hali düzeyini belirlemede aktif rol oynayan bir yaşam biçimidir (Doğan, 2006: 67-75). İyilik hali, öznel iyilik hali ve psikolojik iyilik hali olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. İyilik halinin incelenmesinde öncelikli yaklaşım bu kavramın öznel iyilik hali olarak kavramsallaştırılmasıdır (Kaner, 2004: 82-95). Öznel iyilik hali kavramı ise, bireylerin kişilik özelliklerinin yanı sıra bilişsel yargılarını ve duygusal tepkilerini de kapsayan bir kavram olarak bireylerin, yaşamlarını nasıl ve neden olumlu bir şekilde yaşadıklarıyla ilgilidir (Diener, 1984: 78-89; Akt. Ünal 2011:11).

## 2.6.Öznel İyi Oluş

Öznel iyi oluş, bireyin yaşamında olumsuz duyguların azlığı ve olumlu duyguların fazlalığı ile bireyin yaşamı ile ilgili yaptığı bilişsel değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Diener, Oishi ve Lucas, 2003; Akt. Yavuz, 2006:11).

Öznel iyi oluş bireyin yaşamını ne şekilde değerlendirdiği ile yakından ilişkilidir. Mutluluğa ulaşabilmede, bireyin hedefleriyle, bu hedeflere hangi ölçüde ulaşabildiği konusundaki fikirleri arasındaki uyum ya da uyumsuzluğun belirleyici rol oynadığı öne sürülmektedir (Rask ve diğerleri, 2002: 164-176). Diener’e (1985) göre yüksek öznel iyilik hali kişinin yaşamındaki olumlu düşünce ve duyguların yansımadır ki; bunun üç temel ögesi; a) pozitif etkinin sıklığı, b) negatif etkinin seyrekliği ve c) yaşamdan alınan genel doyumdur (Ünal 2011:11).

Daha öncede bahsedildiği gibi yaşam doyumunun birkaç anlamı bulunmaktadır. Yaşam doyumunu ile eş anlamda kullanılan kavramlardan biri mutluluk, bir diğeri ise öznel iyi olma kavramıdır. Doyum bilişsel ve duygusal bileşenlerde oluşur. Öznel iyi oluş da doyumun öznel hali ve pozitif ruh sağlığıdır. Öznel iyi oluşun esas bileşenleri ise duygulanım ve yaşam doyumudur. Duygulanım; olumlu (neşe, ilgi, heyecan, güven v.b.) ve olumsuz (öfke, suçluluk, üzüntü, nefret v.b.) olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir. Yaşam doyumunu hem bilişseldir, hem de duygularla ilişkilidir. Yaşam doyumunu öznel iyi olma kavramının aksine kişinin mevcut yaşamı ile ilgili bir

değerlendirmeden çok hayatının bütünü hakkındaki değerlendirme ile ilgilidir (Bilge, Sayan ve Kabakçı,2009;21).

Sübjektif iyi oluş adı da verilen öznel iyi olma kavramı farklı ifadelerle dile getirilmiştir. Öznel iyi olma, filozoflar tarafından “erdemlilik ya da kutsallık” olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, insanın en yüksek amacının mutluluğa ve tam bir huzura ulaşmak olduğundan söz edilmektedir. Sosyal bilimcilerse öznel iyiliğe ulaşmış kişiyi: “Genç, sağlıklı, iyi eğitim görmüş, iyi para kazanan, iyimser, özgür, evli, yüksek benlik saygısı olan, moral açıdan iyi bir işe sahip, yüksek amaçları olan, entelektüel düzeyi yüksek kişi” olarak tanımlamıştır. Başka bir görüşe göre öznel iyi olma: “Kişinin duygusal durumu ile yakından ilgili olduğu” varsayımına dayanmaktadır. Bu grup tanımların odak noktası bireyin coşkusal ve bilişsel değerlendirmelerine dayanmasıdır (Gümüş,2006;37-38).

Öznel iyi olma kavramı, daha çok fiziksel ve ruhsal sağlık göstergelerine göre tanımlanan bir kavramdır. Yani insanın bütün zenginliği, evli olup olmaması, işinin olup olmaması ve benzeri dışında fiziksel olarak ve ruhsal olarak kendini ne kadar iyi hissettiğiyle ilgili bir kavramdır. Bu yönüyle yaşam doyumunun yaşama ilişkin koşullarının (evlilik, iş, boş zaman faaliyetleri, arkadaş çevresi v.b.) ortadan kaldırılmış halini işaret etmektedir(Dikmen, 1995; 16).

Literatüre bakıldığında; bazı yazarlara göre mutluluk, öznel iyi olma ve yaşam doymu aynı anlama geldiği görüşlerinin yanı sıra bu üç kavramın birbirinden farklı anlamlara geldiğini savunan yaklaşımlar da bulunmaktadır. Çalışmada yaşam doymu, öznel iyi olma ve mutluluk kavramlarını birbirine yakın anlamlara sahip olduğunu, bu kavramların kullanırken kastedilen kişinin yaşamdan duyduğu doym olduğu değerlendirilerek yaşam doymu kavramı kullanılacaktır (Acar A, 2010:11).

Öznel iyi oluş, bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluşan doymun öznel hâli ve olumlu ruh sağlığı olarak tanımlanır (Deiner, 2001). Öznel iyi oluş, bireyin yaşamını değerlendirmesi ve yargı bildirmesi anlamına gelmektedir. Öznel iyi oluşun üç önemli ögesi vardır. Olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doymu bu ögeleri oluşturur. Olumlu duygulanım, güven, ilgi, ümit, heyecan, gurur, neşe gibi duyguları; olumsuz duygulanım ise öfke, nefret, suçluluk, üzüntü gibi olumsuz duyguları belirten öznel stresi ve doymsuzluğu içerir. Yaşam doymu boyutu öznel iyi oluşun bilişsel bileşenidir. Bireyin çeşitli yaşam alanlarındaki doymuna ilişkin değerlendirmelerini yansıtır(Myers ve Diener, 1995). Kişi haz veren yaşantıları daha çok deneyimliyor ve haz vermeyen yaşantıları daha az deneyimliyorsa bu durumda yüksek öznel iyi oluşa sahiptir. Sonuç olarak öznel iyi oluş, bireyin yaşamını bilişsel ve duygusal açıdan öznel olarak değerlendirmesini içerir (Myers ve Deiner 1995; Myers, 2000; Akt. Eryılmaz 2009:975-989).

Ergen öznel iyi oluşla ilgili Eryılmaz şunları demiştir:

Yine literatür incelendiğinde, ergen öznel iyi oluşu üzerinde ailenin önemli etkisinin olduğu görülür. Örneğin Rask, Kurki ve Paavlianien’in (2003), çalışmasına göre aile içerisinde açık iletişimin, karşılıklı duygusal yakınlığın olması, ergenin kendisini



aileden yalıtılmış hissetmemesi, etkileşimde güvenin olması durumunda ergen öznel iyi oluşunun arttığı görülmüştür. Joronen ve Kurki'nin (2005) çalışmasına göre, ergen öznel iyi oluşu üzerinde etkili olan aile ile ilgili altı faktör bulunmaktadır. Güvenli ev ortamı, sevgi atmosferi, açık iletişim, aile üyesinin aileye katılımı (ait olma), dışsal ilişkiler ve aile içerisinde kişisel önem duygusunun hissedilmesi anılan faktörlerdendir. Park'ın (2004), çalışmasına göre de ergen öznel iyi oluşunu etkileyen dört önemli faktör bulunmaktadır. Destekleyici anne-babaya sahip olmak, zor işlerin üstesinden gelme, olumlu yaşam olayları ve önemli bireylerle gerçekleştirilen ilişkiden yüksek düzeyde doyum alma bu faktörlerdendir (Eryılmaz, 2009:975-989).

Ergen öznel iyi oluşunun hangi boyutlarda ele alınacağı konusu önemlidir. Literatüre bakıldığında aile ile ilişkilerde doyumun önemli bir faktör olduğu görülür (Joronen ve Kurki'nin, 2005). Aile faktörünün yanında arkadaşlarla ilişkilerde doyum, okul yaşamından doyum, kişinin kendisinden memnun olma durumu ve yaşadığı yerden doyum alması gibi boyutların da ergen öznel iyi oluşunun değerlendirilmesinde ele alındığı görülmektedir (Huebner ve ark. 2004). Tüm bu boyutların yer aldığı ölçek çalışmalarının da literatürde yer aldığı görülür. Örneğin Huebner ve arkadaşlarının (1998) geliştirmiş oldukları Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (Breif Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale) bu çalışmalardan biridir (Eryılmaz, 2009:975-989).

Türkiye'de ergen öznel iyi oluşu ile ilgili çalışmalara bakıldığında, iki çalışma dikkati çekmektedir. Bu çalışmalardan ilki Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Köker (1991), normal ve sorunlu ergenleri yaşam doyumunu düzeyleri açısından karşılaştırmıştır. Bir diğer çalışma Nalbant (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Nalbant (1993), 15-22 yaşları arasında bulunan ıslahevindeki, gözetim altındaki ve suç işlememiş ergenlerin, öz saygı ve yaşam doyumunu düzeylerini karşılaştırmıştır. Her iki çalışmada da yaşam doyumunu ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte yaşam doyumunu ile ilgili beş madde bulunmaktadır. Ölçek 7'li derecelendirme yoluyla yanıtlanmaktadır. Tüm bu çalışmalara bakıldığında tek boyutlu, her yaş grubundaki bireylere uygulanabilen bir ölçekle ergen öznel iyi oluşuna ilişkin çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde, öznel iyi oluşun tek boyutlu ölçeklerden çok boyutlu ölçeklerle ölçümlerine doğru bir eğilimin olduğu görülür. Ayrıca ergenlik, diğer gelişim dönemlerinden çeşitli açılardan farklılaşan bir dönemdir. Tüm bunlara ek olarak ergenin mutluluğu kendi kültürel bağlamında ele alınırsa anlamlı bulgulara ulaşılır. Sonuç olarak Türk ergenlerinin öznel iyi oluşlarını ölçecek çok boyutlu bir ölçeğe gereksinim duyulmaktadır. Bu çalışma anılan gereksinimi karşılamak amacıyla gerçekleştirilmiştir (Eryılmaz, 2009:975-989).

Öznel iyi olma, kişinin kendi yaşamını hem bilişsel, hem de duygusal olarak değerlendirmesi anlamına gelmektedir (Keser, 2004). Öznel iyi oluş, bilişsel ve duygusal olmak üzere iki temel bileşene sahiptir: Bilişsel bileşen yaşam doyumunu algısını ifade eder (Dorahy ve diğ., 2000). Duygusal

bileşen ise olumlu ve olumsuz duygulanım kavramlarını ifade eder (Rask ve diğ., 2002). Öznel iyilik hali hem yaşam doyumuyla hem de duygulanımlarla ilgilidir (Diener ve Diener, 1995; Akt. Eryılmaz, 2009:975-989).

Özetle ifade etmek gerekirse öznel iyi olma, yaşam doyumunu da kapsayan daha genel bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Yaşam doyumunu, öznel iyi oluşun yalnızca bilişsel boyutu ile ilgilenir. Öznel iyi oluşun bilişsel bir boyuttan başka duygusal bir boyutu da vardır. Bu duygusal boyutu oluşturan öğeler ise olumlu duygulanım ve olumsuz duygulanımdır (Eryılmaz, 2009:975-989).

## **2.7.Ergenlik Dönemi**

Gençlerle ilgili yapılmış olan araştırmalara bakıldığında ergenlerin genellikle olumsuz sosyal davranışlara yoğunlaştığı, olumlu sosyal davranışların ise göz ardı edildiği görülmektedir. Aslında bu noktada dikkat edilmesi gereken şeyin lise çağındaki gençlerin ergenlik dönemiyle de beraber kendini bir fert olarak görmeye başladığının anlaşılmasıdır. Lise çağında birey olma yolunda ilerleyen ergenler kendilerini cinsel, sosyal ve ideolojik kimlik krizi, sosyal beklentiler ve istekler, akran ilişkileri, kuşak çatışması, yakınlık kurma çabası, otonomi ve özgürlük isteği gibi pek çok karmaşanın ve bu karmaşaya çözüm arandığı fırtına ve stres sürecinin içinde bulurlar. Ergenliğe kısaca ruhsal anlamda önemli değişikliklerin ortaya çıktığı büyüme ve olgunlaşma çağı da denilebilir. Bu anlamda ergenlik sadece fiziksel olgunluğu değil, olgunluğun tüm boyutlarını içeren bir yaşam dilimidir. Ergenlik aynı zamanda kişinin benzerliğini arama, geleceğe dönük kararlar verme ve seçimler yapma dönemidir de. Bu dönem geçmiş çocukluk çağıının bedensel ve ruhsal özelliklerinin, bilgi, deney ve yaşantı birikimi ile insan yaşamının gelecek erişkinlik ve olgunluk çağlarını etkilediği bir dönemeçtir (James, 1995:18-25). Yani hayatın baharı olan bu dönem aslında olgun bir fert olmanın da başlangıcıdır.

Uzmanlar gençlik dönemini ikiye ayırarak incelemektedir. Kimi uzmanlara göre bu dönem yaş dilimlerine ayrıldığında; 12-15 yaşları arası karışıklık ve dengesizliğin ağır bastığı olumsuzluk dönemi, 16-21 yaşları arasındaki evre ise tutarlı ve belirgin davranışların sergilendiği olumluluk dönemi olarak ayrılmaktadır. Dolayısıyla ergenlik döneminin tipik özelliklerini barındırdığı için lise dönemi, önleyici sağlık ve psikolojik danışma programlarının uygulanması için uygun bir dönemdir. Liselerde özellikle, psikolojik danışma ve rehberlik birimlerine bu konuda önemli görevler düşmektedir ki; son yıllarda tıbbi modellere alternatif olarak psikolojik danışma ve rehberlik alanında önleyiciliğe odaklanan, bütüncül sağlıklı fonksiyonda bulunmayı öneren iyilik hali modelleri geliştirilmiştir. Profesyonel psikolojik danışma yaklaşımlarının gelişim süreci ve felsefesi ile paralellik gösteren, önleyici olduğu kadar koruyucu olan bu modeller, danışanların yaşam kalitesini güçlendirmelerine yardımcı olmayı ve yaşam doyumlarını arttırmayı amaçlamaktadır. Toplumsal yapının temeli olan bireylere bedensel, ruhsal ve sosyal boyutlarda işlerlik kazandıracak programlar ve bu modellere dayanan psikolojik danışma yaklaşımları geliştirebilmek için öncelikle bireylerin iyilik halinin ve doyum kaynaklarının değerlendirilmesi gereklidir (Doğan, 2003:67-75).

Ergenlerle ilgili Ünal ise aşağıdaki şekilde değerlendirme yapmaktadır:

Ergenler, ergenlik dönemine özgü özerklik tutkusu ile kendi özgürlüklerine ve akranlarına düşkün hale gelseler de bu dönemde ailelerinden alacakları destek oldukça önemlidir. Ergen bu dönemde kabul edilmek, sevilme ister ki; başkalarının kendi hakkındaki düşünceleri onlar için merak ve önem unsuru olmaktadır. Ergen bu dönemde kişiliğini ararken anne ve babasının etkisinden kurtulmaya çalışmaktadır. Bu döneme kadar anne ya da babasını model alan, onlara benzemeye çalışan ergen bu dönemde ailesine benzemeyen aksi yönde tutum ve davranışlar gösterebilir. Hatta bazen kendini ispat etmek, kimliğini ortaya koymak adına farklı ve zıt giyinme, müzik, kitap, siyasi görüş ve model alınan kişi gibi tercihleri ile kendi içlerinde sürekli bir dönüşüm ve devinim yaşar ki bu da ergenin çoğu zaman büyüklerle tartışmaya girmesiyle sonuçlanabilmektedir (Ünal, 2011:3).

Yetişkin adayları olan ve bu kadar çok sorunla karşılaşan ergenlerin yaşamı nasıl algıladıkları, yaşamdan ne kadar doyum aldıkları bilinmemektedir ki bu kapsamda ülkemizde konu ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve aile, arkadaş ve öğretmen sosyal desteğinin yaşam doyumunu ile ilişkisini incelemektir (Ünal, 2011:3).

Gençlerin bu dönemde sosyal ve psikolojik birçok ihtiyacı ortaya çıkar. Sosyal destek de bu ihtiyaçlardan biri olarak bireyin aile ve arkadaşları ile ilişkilerinde sorunlarını aşabilmesi, çevreye uyum sağlaması ve dolayısıyla psikolojik sağlıklarını sürdürülebilirliklerinde birey için temel ihtiyaç özelliği taşımaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması da yaşam doyumunu düzeyi ile doğru orantılıdır. Lise öğrencilerinin sosyal yaşama uyum sağlamaları ve güvenli sosyal ilişkiler geliştirebilmeleri bu nedenle önemli görülmektedir. Bu anlamda liselerde eğitim gören gençlerin bir ülkenin yetişmekte olan potansiyel insan gücü olduğu da göz önünde bulundurulursa, bu gençlerin en iyi şekilde yetişmesi için gelişimsel ve psiko-sosyal özelliklerinin iyi bilinmesi, sorunlarının irdelenmesi ve bu sorunlarının giderilmesine yönelik de sosyal destek kaynakları sunulması yaşam doyumlarını sağlama amaçlı gerek aile gerekse okul içinde koordineli çalışmaların yapılması gereklidir. Özellikle bu dönemde gelecek kaygısı sınavlarla birleşmekte, kimliğinin bir parçası olacak iş ve meslek tercihleri, bu istekler için göstermeleri gereken çaba, bunun yanı sıra sorumluluklar, aile ilişkileri, zaman baskısı, parasal konular, arkadaş ilişkileri, karşı cinsle kurulan romantik ilişkiler ve sorunlar yaşanan stresi arttırmakta, ergenin kendine dönük inancını, öz yeterlilik algısını ve çevresindeki kişilere güvenini etkilemektedir. Ergen, sosyal çevresinde akraba ve arkadaş gibi kişiler arası ilişkilerinden destek ve güven aldıkları oranda yaşamını daha pozitif yönde değerlendirebilecek, yaşamdan daha çok doyum alabilecektir. Sıkıntılı yaşam

olaylarıyla başa çıkma ve stresin zararlı etkisini telafi etmede de sosyal ağı, bu ağı oluşturan kişilerle olan güvenli bağlanmanın ve algılanan sosyal desteğin rolleri bilinmektedir. Tüm bunlar yaşamın pozitif yönlerinin artmasına, birey tarafından daha doyurucu, destekleyici algılanmasına katkıda bulunmaktadır. Ergenlik döneminde bağımsızlaşma ve bireyselleşmenin başarılması bu anlamda önemlidir. Bireyselleşme ile birey kendisini güvenilebilir bir birey olarak görürken diğer insanları da güvenilebilir bireyler olarak görebilir ki; böylece sağlıklı ve güvene dayalı ilişkiler kurabilir, sosyal ve duygusal anlamda doyum sağlanabilir (Ünal, 2011:5-6).

## **2.8.Yaşam Doyumu İle İlgili Kuramlar**

Eski Yunan felsefecilerinden bu yana, mutluluğu anlama konusunda çok az ampirik çalışma yapılmıştır. (Wilson, 1967). Bu konuda kuramsal pek çok görüş olmasına karşın son yıllardaki gelişmeler hâlâ sınırlıdır. Bu konuda belli başlı altı yaklaşım söz konusudur. Bunlar Belli Bir Noktaya Erişme, Haz ve Acı, Etkinlik, Yukarıdan Aşağıya- Aşağıdan Yukarıya, İlişkilendirici ve Yargı kuramları olarak sıralanabilir (Fişne, 2009:54).

### **2.8.1.Belli Bir Noktaya Erişme Kuramı**

Belli bir noktaya erişme kuramı, 1960'lı yıllarda W. Wilson tarafından önerilmiştir ve kuramsal çerçevesinde “ihtiyaçların doyurulması mutluluğa ve doyuma neden olur, bunun karşıtı durumlar ise mutsuzluk ve doyumsuzluk yaratır” görüşü vardır. Bir başka deyişle, iyi olmanın ve mutluluğun amaç veya gereksinime bağlı olduğu ve ancak bu gerçekleştiğinde mümkün olabileceği söylenmektedir (Gümüş,2006;41).

Bu kurama karşı, hangi isteklerin ve amaçların daha önemli olduğu ve isteklerin birbirleri ile ilişkisinin ne türde olduğu sorusu en önemli eleştiridir. Ayrıca mutluluğun isteklerin doyurulmasıyla mı, yoksa istenilen objeye ulaşma ile mi ilgili olduğu bu kuramda önemli bir sorundur. Scitovsky (1976), kişinin bu amaçlarına erişme yolunda olmasının daha doyurucu olduğunu ifade etmektedir. Gereksinim kuramlarında iki görüş tartışılmaktadır. Birincisi birey farkında olsun olmasın, bir takım ihtiyaçların doyurulması mutluluğa yol açar görüşüdür. İkincisi ise, birey ancak farkında olduğu bir takım amaç, istek ve ihtiyaçların doyurulmasında mutluluğa erişebilir görüşüdür. Birey çeşitli amaçlar için savaşım verir ve ancak buna eriştiğinde mutluluğu elde eder. Bireyin belli amaçları için çeşitli değer yargıları rol oynarken, ihtiyaçlar evrensel olabilir. Örneğin Maslow'un öne sürdüğü gibi (Michalos, 1980). Maslow ihtiyaçların bütün bireylerde evrensel bir sıra izlediğini belirtmektedir. Bireyler belli bir düzeyde doyuma ulaştıklarında öznel iyilik durumu oluşur, fakat daha üst düzeydeki ihtiyaçlar doyurulduğunda mutluluk da daha üst düzeyde olacaktır (Diener, 1984; Akt. Fişne, 2009:55).

Bu görüşlere üç temel eleştiri yöneltilmektedir. İhtiyaçlar evrensel ise bunların doyurulması ile ortaya çıkan mutluluk bütün kültürlerde aynı olmalıydı, oysa doyum ya da mutluluk bütün kültürlerde

farklı bir sistematik eklemektedir. İkincisi, bireylerin amaçları ve istekleri farklı olabilir, böylece doyuma ulaşmada aynı yollar izlenmeyebilir. Üçüncüsü, herhangi bir amacı veya isteği olmayan bireylerin mutluluğa ulaşması mümkün görünmemektedir (Diener, 1984; Akt. Acar A, 2010:12).

### **2.8.2. Haz ve Acı Kuramı**

Wilson (1967)'un ortaya koyduğu gereksinim kuramından temel almaktadır. Eğer bireyin ihtiyaç ve amaçları tam anlamı ile doyurulursa en büyük mutluluğa ulaşacağı düşünülebilir. Ayrıca Wilson (1967), ihtiyaçların doğada dairesel bir döngü biçiminde olduğunu ve belirli bir sırayı izlediğini söylemektedir. Bu dairesel döngü içinde, ihtiyaçların doyurulmasının en önemli mutluluğu oluşturduğunu belirtmektedir (Köker, 1991). Tatarkiwicz, “bireyin haz ve acıya ilişkin önemli kaynakları vardır” demektedir. Hoşlanım kaynakları arttıkça acının kaynakları da artacaktır. Bu kaynaklara ulaşmanın mutluluğu yaratmayacağı, ancak kaybında ise mutsuzluğun olacağı belirtilmektedir (Diener, 1984). Bu yaklaşım belirli bir alışkanlığı temel almaktadır. Birey haz ve acı veren objelere alıştıkça hazzın ve acının da düzeyi düşmektedir. Bireyin uyum sağladığı durumların varlığının doyumda değişiklik yaratmayacağı belirtilmektedir. Örneğin uzun süreli zenginlikler ya da fakirlikler doyumda değişiklik yaratmamaktadır (Costa ve McCrae1980; Akt. Fişne, 2009:56).

Haz ve acı birbirleriyle yakından ilişkilidir. Yoksunluğunu hissetmediği bir gereksinimi doyumak veya ulaşmayı arzulamadığı bir hedefe ulaşmak bireyi çok da mutlu edemeyecektir. Eğer bir kişinin bütün gereksinimleri yerine getirilirse çok büyük bir mutluluğa ulaşabilmesi olanaklı değildir. Bu yüzden kişi bazı gereksinimlerin yoksunluğunu çok fazla hissetmelidir. Kişi bir gereksinimin yoksunluğunu ne kadar çok hisseder ve o gereksinimi doyurabilmek için ne kadar çok çalışırsa, o gereksinimini doyduğunda o kadar doyum alır ve mutlu olur. Böylece başlangıçta yarattığı acı ve yoksunluk, sonradan gereksinimin yarattığı haz ve sahiplik duygusuna yol açar (Acar, 2010:12-13).

Haz ve acı kuramı daha sonraları araştırmalarca desteklenmemiştir. Bu kuram öznel iyilik üzerinde süregelen durumlardaki ufak değişiklikleri açıklamak için kullanılabilir. Ancak kuram doyumun bireysel farklılıklarını açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Costa ve McCrae 1980; Akt. Fişne, 2009:56).

### **2.8.3.Etkinlik Kuramı**

Etkinlik kuramı, mutluluğun bireyin kendi etkinliklerinden kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır. Aristoteles bu kuramının ilk ve en önemli temsilcisidir. Ona göre mutluluk, bireyin erdemli etkinliklerinden beklenir. Modern anlayışa göre etkinlikler, hobiler, sosyal ilişkiler ve egzersizler gibi bütüncül terimlerle ifade edilir. Etkinlik kuramında en son tema bireyin kendini anlamasının mutluluğu azalttığı biçimindedir. Sürekli olarak mutluluğu elde etme üzerinde durma fikri yıkıcıdır. Bu yaklaşıma göre eğer bir birey önemli etkinlikler üzerinde yoğunlaşırsa mutluluk kendiliğinden gelecektir (Diener, 1984; Akt. Fişne, 2009:57).

#### **2.8.4.Yukarıdan Aşağıya-Aşağıdan Yukarıya Kuramı**

Aşağıdan Yukarıya ve Yukarıdan Aşağıya Kuramları öznel iyi oluş kuramları içerisinde yer alır. Aşağıdan Yukarıya Kuramı'na göre, bireyler yaşadıkları haz ve acıların değerlendirmesini yaparak mutlu ya da mutsuz olduklarına karar vermektedirler. Bu kuram için, bireye haz veren olayların ve bireyin yaşam alanlarında elde ettiği doyumlarının sıklığı önemlidir (Eryılmaz,2009;977).Bu kuram göz önünde bulundurulup da bireye mutlu musun sorusu sorulduğunda birey, yaşamış olduğu hazların ve acıların hesaplamasını yaparak cevapta bulunur. Aslında bu kurama göre, yaşam doyumu kişinin yaşamının değişik yönlerinin özet bir değerlendirmesidir. Bu kuramla ilgili başka bir örnek verecek olursak, birey güzel sosyal ilişkilere, yeterince ekonomiye ve kendini mutlu edecek bir işe sahip olduğunda kendi hayatından yeterince tatmin olmakta ve yaşam doyumu üst sınırlara çıkmaktadır.

Öznel iyi oluş, Yukarıdan Aşağıya Kuramı'na göre bireyin kişiliğinin bir özelliğidir. Bireyin sahip olduğu bu özellik bireyin yaşam olaylarına verdiği tepkilerini etkiler. Mutluluk bireyin dışında değil, içindedir. Birey yaşadığı olayları olumlu ve olumsuz değerlendirme yetisine sahiptir. Dolayısıyla bireyin yaşam olaylarını yorumlayış şekli, bireyin mutluluğunu etkilemektedir (Diener,1984, Akt: Eryılmaz,2009;977).

Campbell, Converse ve Rodgers (1976) kişinin yaşamına ilişkin önemli on alan belirlemiş (aile, evlilik, iş, vb.) ve bu alanlarda kişinin kullandığı bilişsel stratejilerin bir fonksiyonu olarak öznel iyiliğin oluştuğunu vurgulamışlardır. Yukarıdan Aşağıya (bottom up) yaklaşımına göre ise, olumluluğu görmek için bir potansiyel güç vardır. Birey mutlu olduğu için yaşamından doyumludur. Bunun tersi geçerli değildir. Birey kişiliğinin bütün özelliklerine göre olaylara yaklaşır (Fişne, 2009:57).

Adrews ve Withey (1976), yaşam doyumunu yordarken, temel doyumların öneminin olmadığını ileri sürer. Önemli olan bireyin bu temel doyumları neden ve nasıl seçtiğidir. Mutlulukta bireylerin kişilik özelliklerinin ve bilişsel süreçlerin anlaşılması önemlidir. Levinson ve ark., (1974) bir başka çalışmasında her iki açıklamanın da kısmen doğru olduğunu belirtmektedirler. Önemli olan bunların etkileşimlerinde neler olduğudur. Çünkü bireyler olaylara öznel açıdan yaklaşırlar. Burada bazı aşağıdan yukarıya (bottom-up) süreçlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı olaylar her bireyde aynı mutluluğu doğurur, bu durumlarda da yukarıdan-aşağıya (top-down) yaklaşımları etkilidir. Chekola (1974), bunu "mutluluğun bütünleştirilmesi" kavramı ile ifade etmektedirler (Köker, 1991; Akt. Fişne, 2009:58).

#### **2.8.5.İlişkilendirici Kuramı**

İlişkilendirici (associationistic) kuramda olaylara bireylerin verdikleri anlamlar önemlidir. Kişinin geçirdiği olumlu yaşantıları içsel etmenlere bağlaması mutluluk kaynağı olarak görülmektedir (Başer Ş, 2009:37).

Hatırlamaya ilişkin çalışmalara bakıldığında, bireylerin kendileri için olumlu yaşantıları daha kolay hatırladıkları, olumsuz yaşantıları ise daha sınırlı hatırladıkları bulunmuştur. Geçmişte bu tür olumlu olayları çok sık yaşayan bireylerin bu anı daha olumlu değerlendirdikleri ve daha çok mutlu oldukları belirtilmektedir (Diener, 1984; Akt. Fişne, 2009:58).

Bazı insanların mutluluğa eğilimli bir mizaçları olduğunu; bellek, koşullanma ya da bilişsel ilkelere dayalı olarak açıklayan pek çok model birleştirici modeller başlığı altında sınıflandırılabilir. Mutlulukla ilgili gelişmekte olan bilişsel yaklaşımlardan biri insanların kendileriyle ilgili olaylara yaptıkları yüklemelere dayalıdır. Bu anlamda iyi olaylar bireyin içsel faktörlerine atfedilirlerse daha çok mutluluk getirirler (Ünal, 2011:16).

### **2.8.6.Yargı Kuramı**

Yargı (judgment) kuramları mutluluğun, bazı standartlarla gerçek durumların karşılaştırılması sonucuna bağlı olduğunu savunur. Gerçek durum standartları aşıyorsa mutluluk ortaya çıkmaktadır. Sosyal Karşılaştırma Kuramı yargı kuramları içerisinde yer alan yaklaşımlardan biridir. Buna göre kişi kıyaslama yaparken çevresindekileri ölçüt alır. Birey, ölçüt aldığı kişiye göre kendini daha iyi değerlendirirse doyum yaşanır. Bireyler kendilerini daha iyi hissedebilecekleri karşılaştırmalar yapma eğilimindedirler (Başer Ş, 2009:37).

Yargılama kuramlarında bireyin kullandığı standartlar önemlidir. Bu karşılaştırmalarda birey kendisini karşılaştırma yaptığı bireyden ne hissederse doyum oluşur. Bu tür sosyal karşılaştırmalar ruh sağlığını etkilemektedir (Köker, 1991; Akt. Fişne, 2009:59).

Literatürde görüldüğü üzere yaşam doyumunu kavramının kişiden kişiye farklı algılanma düzeyine bağlı olarak, kavramın tanımlanmasında ve kapsamının belirlenmesinde bir belirsizlik söz konusudur. Bu nedendir ki; yazında çok farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır. Bu bağlamda alan literatürüne yaşam doyumuna ilişkin çok farklı tanımlara rastlanabilmektedir. Yaşamın akıp giden bir süreç olması ve bireylerin farklı beklenti, ihtiyaç ve önceliklerinin olması da tanımlama kısıtlığını açıklar niteliktedir (Ünal, 2011:17).

### **2.9.Yaşam Doyumu ile ilgili Araştırmalar**

Yaşam Doyumu ile ilgili araştırmalara iki grupta bakmak gerekir. Bunlar Türkiye’de yapılan araştırmalar ve Yurt dışında yapılan araştırmalardır.

#### **2.9.1.Yaşam Doyumu İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar**

Türkiye’de de yaşam doyumunu ile ilgili yapılan çalışmalar yoğun olarak yaşlılar (Özer ve Karabulut, 2003; Özer, 2001), hastalar (Annak, 2005) ve iş yaşamı ve üretim sektörü (Keser, 2003; Dağdelen, 2008) üzerinedir. Türkiye’de ergenlerin yaşam doyumunu üzerine yapılan çalışma sayısı çok azdır ve bu çalışmaların çoğunda da yaşam doyumunu bir değişken olarak ele alınmıştır (Başer Ş, 2009:38).

Gün, Bayraktar (2008), göç etmiş ergenler ile göç etmemiş ergenlerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal destek ağlarını karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 12-15 yaşları arasında, toplam 305 (kız: 152 ve erkek:153) ergenden oluşmaktadır. Kullanılan ölçekler; Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Sosyal Destek Ağları Ölçeği ve Kültürlenme Düzeyi Ölçeği'dir. Araştırma sonuçlarına göre İzmir'e göç eden ergenlerin yaşam doyumu ve benlik saygısı ortalamaları diğer gruplarınkinden daha düşüktür. İzmir'e göç etmiş, Kızıltepe-Nusaybin doğumlu, Kızıltepe-Nusaybin'e göç etmiş ve köy doğumlu ergenler arasında yaşam doyumu puanları açısından farklılıklar olduğu bulunmuştur. Farklar incelendiğinde İzmir'e göç etmiş ergenlerin yaşam doyumu puanlarının, İzmir doğumlu Kızıltepe-Nusaybin doğumlu Kızıltepe-Nusaybin'e göç etmiş ve köy doğumlu) ergenlerin yaşam doyumu puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Göç etmiş ergenlerde yaşam doyumu, benlik saygısı, sosyal destek ağları ve kültürlenme düzeyi puanları, yaş ve cinsiyete göre farklılaşmamaktadır (Kırtıl, 2009:62).

Çeçen (2008), araştırmasında Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunun yordanmasında bireysel bütünlük duygusu (anlaşılabilirlik, anlamlılık, yönetme), aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı değişkenlerinin ne düzeyde katkıda bulunduğunu incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam eden 250 kız 143 erkek toplam 393 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmaya katılan deneklerin yaş ortalaması 19.45'tir. Araştırmada veri toplamak amacıyla Bireysel Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri ve Yaşam Doyumu Ölçekleri uygulanmıştır. Araştırma bulguları yaşam doyumu ile bireysel, ailesel bütünlük duygusu ve benlik saygısı arasında olumlu orta ve görece olarak güçlü düzeyde ilişkiler olduğunu göstermektedir. Yaşam doyumunu yordamaya en fazla katkıda bulunan değişkenin bireysel bütünlük duygusunun alt boyutu olan anlaşılabilirlik boyutu olduğu bunu sırasıyla aile bütünlük duygusu, benlik saygısı, yönetilebilirlik ve anlamlılık değişkenlerinin izlediği saptanmıştır (Kırtıl, 2009:62-63).

Yetim, 1991 tarafından yapılan araştırmada, yaşama ilişkin sübjektif bir değerlendirme olarak yaşam doyumu, günlük yaşam içerisindeki aktivitelere göre incelenmiştir. Yapılan analizler, yaşam doyumu bilişsel değerlendirmesinin kişisel proje değişkenlerine göre ifade edilebileceğini göstermiştir. Araştırma, yaşamdan alınan doyumun büyük ölçüde amaçlı kişisel uğraşlara dayanan bir sonuç olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğrenci örnekleminde elde edilen bulgular, planlılık, tutarlılık, kişisel kontrol, haz kapasitesi ve kendine güven gibi kişisel özelliklerinin; sosyal onay ve sosyal katılım gibi çevre özelliklerinin; projenin diğer projeleri engelleme derecesi ve bütün projelerden ortaya çıkan uyum değeri gibi sistem özelliklerinin yaşam doyumunu belirlemede etkili olduklarını göstermiştir (Kırtıl, 2009:64).

Ünal ve arkadaşlarının (2001) çalışmasında yaşam doyumu düzeyleri kadınlarda erkeklere göre, evlilerde bekârlara göre, aylık gelirlerini yeterli bulanlarda yeterli bulunmayanlara göre daha



yüksek bulunmuştur. Ayrıca bireyin iş doyumunu arttıracak ve tükenmeyi azaltacak girişimlerde bulunmasının, yaşam doyumuna ve mutluluğa katkıda bulunacağı saptanmıştır (Kırtıl, 2009:64).

Dost (2007) üniversite öğrencilerinin yaşam doyumlarını incelediği çalışmada, Algılanan akademik başarısı, algılanan ekonomik durumu yüksek olan üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun düşük olanlara göre daha fazla olduğu bulgusunu elde ederken, gelecekte beklentisinin gerçekleşeceğine inanan ve dini inancı çok olan öğrencilerin yaşam doyum puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır (Başer Ş, 2009:39).

Dönmez (2007) Ankara ilinde meslek 402 meslek lisesi öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin atılganlık düzeylerine göre yaşam doyumunu ölçeceğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, atılganlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin yaşam doyumunun, atılganlığı düşük olan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Başer Ş, 2009:39).

Ergenler üzerinde yapılan çalışmalardan biri Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Araştırmada; 17- 21 yaş grubunda bulunan normal, sorunlu ve nörotik belirti gösteren ergenlerin yaşam doyum düzeyleri ve üç grubun yaşam doyumunda yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda; normal gruptaki ergenlerin normal olmayanlara göre daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduğu saptanmıştır (Şimşek, 2010:37).

Yine ergenler üzerinde yapılan bir diğer çalışmada Demirel ve Canat (2003), Ankara'daki beş eğitim kurumunda ergenlerin kendini yaralama davranışı üzerine yaptıkları çalışmada; düşük yaşam doyumuna sahip ergenlerin yüksek intihar olasılığına ve yüksek depresyon düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre; yaşamda meydana gelen çeşitli engellenmeler, zorlanmalar, çatışmalar ve ani olumsuz değişimlerin yaşam doyum düzeyinin düşmesine neden olduğu tespit edilmiştir (Şimşek, 2010:37-38).

Ergenler üzerinde yapılan bir başka çalışmada Göç (2008), mükemmeliyetçiliğin akademik başarı ve yaşam doyum üzerindeki yordayıcı rolünü incelemiştir. Araştırma sonucunda; aşırı ebeveyn eleştireliliğinin genel olarak olumsuz bir örüntü sergilediği ve akademik başarı, aile ve arkadaş doyumunu negatif olarak yordadığı ortaya konmuştur. Bir diğer yandan olumlu mükemmeliyetçiliğin yaşam doyum ve okulu doyumunu olumlu olarak yordadığı bulunmuştur (Şimşek, 2010:39).

Çivitçi (2009) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim II. Kademe öğrencilerinin genel yaşam doyumları ve farklı alanlardaki yaşam doyumlarının (arkadaş, okul, aile, yaşanılan çevre ve benlik) bazı kişisel ve ailesel özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; ilk ergenlik evresindeki ilköğretim öğrencilerinin bazı kişisel ve ailesel özelliklerinin en çok aile doyumuyla ilişkili olduğu; bunu sırasıyla genel yaşam doyum, benlik, okul, arkadaş ve yaşanılan çevre doyumunun izlediği görülmektedir (Şimşek, 2010:39).

Kırtıl (2009) tarafından yürütülen çalışmada, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişki İzmir il örnekleme içinde incelenmiştir. Bazı bireysel özelliklere ve ailelere ilişkin değişkenlere bağlı olarak öğrencilerin yaşam doyumu ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki anlamlı farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre, yaşam doyumu ve duygusal zeka alanları arasındaki ilişkilerin pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Şimşek, 2010:40).

Bahsettiğimiz bu konular dikkate alındığında yapılan literatür taraması sonucu yurdumuzda yaşam doyumu ile ilgili çok bir araştırmanın olmadığı görülmekte fakat; son yıllarda yapılan araştırma ve çalışmaların geçen yıllara göre sayılarının git gide arttığı dikkat çekmektedir.

### **2.9.2. Yaşam Doyumu İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar**

Literatüre bakıldığında; yaşam doyumuyla ilgili yapılan araştırmaların daha çok yetişkinlerle ilgili olduğu ve evlilik, iş, yaşlanma gibi konularda yoğunlaştığı (Greenspoon ve Saklofske, 1998); çocuk ve ergenlerin yaşam doyumlarını konu alan çalışmaların ise daha az olduğu (Gilman, Huebner ve Laughlin, 2000) ifade edilmektedir (Şimşek, 2010:35).

Danielsen ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan çalışmada okulla ilgili olarak öğrencilerin öğretmen, sınıf arkadaşları ve ailelerinden aldıkları sosyal desteğin ve öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerine ve okul memnuniyetine etkisini incelemişlerdir. Araştırma 13-15 yaşlarında toplam 3358 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin okul memnuniyetini güçlü bir şekilde desteklediğini göstermektedir. Ayrıca okul memnuniyetinin kız öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerini erkek öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerine göre daha güçlü bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir (Kırtıl, 2009:65).

Lazzari (2000), erken ve geç ergenlikte kişisel yaşam doyumu, psikolojik iyi olma halini ve duygusal zeka düzeyini incelemiştir. Kimlik çözümlenmesi ve ahlaki gelişimde, kişisel doyuma önem verilerek, kişisel doyumun psikolojik iyi olma hali ve yaşam doyumunu duygusal zekâdan daha iyi belirleyebileceği tahmin edilmiştir. Bu çalışmaya 155 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Anlam Profili (Wong, 1998), Duygusal Zekâ Anketi (Schutte ve ark. 1988), Yaşam Doyumu Ölçeği (Diener ve ark. 1985), İyi Olma Halini Belirleme Ölçeği (Masse ve ark. 1998), kullanılmıştır. Bu çalışma, çeşitli faktörlere çok yönlü bir bakışı ve ergenlerin iyilik hallerine bir katkıyı sağlamıştır. Duygusal zekanın rolünü ve özellikle kişisel memnuniyetin rolünün psikolojik iyilik haline katkısının doğruluğunu ergenlerde ortaya koymuştur (Kırtıl, 2009:66).

Phinney ve Ong (2002), tarafından yapılan çalışmada Vietnam kökenli ve Avrupa kökenli Amerikan ailelerdeki ergen - ebeveyn çatışması ile ergenin yaşam doyumu arasındaki ilişkiye bakılmış. Bu çalışma 238 ergen ve onların aileleri (ailelerin 135'i Avrupa, 103'ü Vietnam kökenli) üzerinde yapılmış. Araştırma bulguları gösteriyor ki, ergenlerin yaşam doyumu puanları etnik kökene göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bulgular, ergen - ebeveyn çatışması ile ergenin yaşam

doyumunu arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ergen - ebeveyn arasındaki çatışma arttıkça, ergenin yaşam doyumunu düşmektedir (Başer Ş, 2009:37-38).

Myers ve Diener (1995), yaş, ırk, cinsiyet gibi demografik özelliklerin kimin mutlu olduğunu, iyilik halini tahmin etmede yardımcı olduğunu, yani bireyin özellikleri, yakın ilişkileri ve kültürü gibi psikolojik değişkenlerin, mutluluk için oldukça fazla açıklama sağladığını belirtmektedirler. Ancak, bu çalışmada demografik değişkenlerin yaşam doyumunu yordayan anlamlı değişkenler olmadığı görülmüştür. Literatürde bu değişkenlere ilişkin benzer sonuçlar bulunmaktadır (Ünal, 2011:37).

Biegger ve diğerleri (2005), tarafından Avrupa Multisit Survey çalışması yaşam kalitesinin 12 yaşından sonra düştüğünü göstermektedir. Ravens-Sieberger ve diğerleri (2000), çocuklara oranla ergenlerde yaşam doyumunun düştüğünü, Bradford ve diğerleri (2002), ergenlerde 12-16 yaşları arası yaşam doyumunun düştüğünü araştırma sonuçlarıyla ortaya koymuşlardır. Ancak Huebner, Suldo ve Valois (2004) tarafından güney Carolina'da yürütülen geniş ölçekli taramada 9. ve 12. sınıflarda yaşam doyumunu anlamında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Shek (2005), Honkhong'taki ergenler üzerine yaptığı çalışmada anlamlı bir fark görmemiştir. Ancak Morganti (1988), yaşam boyunca, insan gelişiminde ergenlikte (14-16 yaş) ve genç yetişkinlikte (25-34 yaş) yaşam doyumunu anlamında zarar gördüğü sonucuna ulaşmıştır (Akt. Goldberk ve diğerleri, 2007; Akt. Ünal, 2011:38).

Huebner, Funk ve Valois (2006), 9. ve 12. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, kadın ve erkekler arasında yaşam doyumları açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Yapılan pek çok araştırma ergenlik dönemindeki başarılı psikolojik gelişimini yaşam doyumunu ile ilişkili olduğunun bir göstergesidir (Ünal, 2011:37).

Goldbeck, Schmitz, Besier, Herschbach, Henrich (2007)'nin çalışmasında yaşam doyumunu düzeyinin, adolesan çağında, psikolojik ve hormonal değişikliklere bağlı olarak bir düşüş gösterdiği bulunmuştur. Bu dönemde sadece partnerle ve cinsel doyum düzeyinde yükselme olabildiği saptanmıştır (Şimşek, 2010:37).

Leung ve Zhang (2000)'in yaptığı çalışmada Hong Kong'da yaşayan Çinli öğrencilerin benlik algısı ve kurdukları ilişkilerin yaşam doyumları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma Hong Kong'daki 12 - 14 yaş arası 1099 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, benlik algısı ve kurulan ilişkiler yaşam doyumunu üzerinde ortak etkide bulunmaktadır. Bunun yanında, çocuğun ailesi ile kurduğu ilişkiler yaşam doyumları üzerinde okulda kurduğu ilişkilere göre daha etkilidir (Başer Ş, 2009:38).

Chang ve diğ. (2003), tarafından, Çinli ergen ve çocukların yaşam doyumunu, benlik algısı ve aile ilişkilerinin karşılaştırıldığı çalışma Hong Kong'daki 115 ilkokul, 74 ortaokul öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırma bulgularına bakıldığında, çocukların benlik algısı ve yaşam doyumları ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Yine ergenlerde yaşam doyumunun güçlü bir belirleyicisi

olarak sosyal benlik algısı ortaya çıkarken, çocuklarda yaşam doyumunun belirleyicisi olarak akademik performans ortaya çıkmıştır (Başer Ş, 2009:37-38).

Görüldüğü gibi yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde yaşam doyumunu ile ilgili birçok değişkenin varlığı da saptanabilir. Çünkü yaşam doyumunun birçok değişkenden etkilendiği görülmektedir.

## **2.10.Yaşam doyumunu Etkileyen Unsurlar**

Yukarıda da bahsedildiği üzere yaşam doyumunu bir çok değişkenden etkilenmektedir. Yaşam doyumunu çeşitli öğeler yardımıyla tanımlamak çok güçtür, çünkü yaşam zaten her şeyi kapsayacak kadar geniştir. Bu karışıklıktan kurtulmak için yaşam doyumunun bütüncül yaşam doyumunu soruları yardımıyla ölçülmesi gerekmektedir. Bununla birlikte birçok araştırma örneğinin; evli olup olmama, kendine güven, denetim alanı, yaş, cinsiyet, sağlık gibi değişkenlerin yaşam doyumuna etkilerini inceleyerek yaşam doyumunun öge yapısını tanımlamayı hedeflemektedir (Dikmen, 1995: 118).

Yaşam doyumunu, kişinin aile, yaşadığı yer, iş ve iş dışı zaman olarak tanımlanan yaşamının bütününe gösterdiği duygusal tepkisi ya da tutumudur. Çok açık ve yalın gibi görünen yaşam doyumunu aslında çok daha karmaşıktır. Yazında yaşam doyumunun tanımlanmasına ve bu tanımların ölçülmesine yönelik birçok güçlük karşılaşıldığı görülmektedir. Yapılan ilk çalışmalarda yaşam doyumuna ait olduğu varsayılan yüzlerce, hatta binlerce öge ölçülmüştür. Bu öğeler ortalama olarak 15 ile 30 arası öğeye kadar indirilmiştir (Dikmen 1995: 118). Bunlar arasında aile, cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanılan yer gibi birçok faktör bulunmaktadır.

Yaşam doyumunu kavramının bireyden bireye farklı algılanma düzeyine bağlı olarak, kavramın tanımlanmasında ve kapsamının belirlenmesinde belirsizlik söz konusudur. Yazında çok farklı yaklaşımlara rastlanan bireylerin yaşam doyumunu etkileyen unsurları, Schmitter (2008) şu şekilde sıralamaktadır:

- a- Günlük yaşamdan mutluluk duymak,
- b- Yaşamı anlamlı bulmak,
- c- Amaçlara ulaşma konusunda uyum,
- d- Olumlu bireysel kimlik,
- e- Fiziksel olarak bireyin kendisini iyi hissetmesi,
- f- Ekonomik güvenlik,
- g- Sosyal ilişkiler (Tomrukçu, 2010:7).

Yaşam tatmini ile ilgili 32 ülkede yapılan 245 çalışmanın sonuçlarına göre yaşam tatminine etki eden faktörler şu şekilde sıralanmıştır(Dockery, 2004; Akt. Fişne 2009:60).

- a- Özgürlük ve demokrasinin kabul gördüğü ekonomik yönden zengin bir ülkede yaşamak.
- b- Politik istikrar.
- c- Azınlıktan ziyade çoğunluğun parçası olmak.
- d- Toplumdaki sosyal katmanın üst grubunda yer almak.
- e- Evli olmak, ailesi ve arkadaşları ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmak.
- f- Fiziksel ve ruhsal olarak sağlam olmak.
- g- Açık fikirli ve aktif olmak.
- h- Kendi hayatının kontrolünü elinde bulundurduğunu hissetmek.
- i- Para kazanma ve politik olarak muhafazakar olmak yerine sosyal ve moral değerlere sahip olmaya karşı istekli olmak (Fişne, 2009:60).

2001 yılında yine İngiltere'de yapılan çok geniş çaplı bir araştırmaya göre yaşam tatminini etkileyen faktörler şu şekilde sıralanmıştır (Duffy, 2004; Akt. Fişne 2009:60).

- a- Sosyo demografik değişkenler, yaş, cinsiyet, iş, etnik köken, yaşanan ev tipi, evi olup olmamak ve imtiyazlı bir sınıftan olup olmamak.
- b- Elde edilen gerçek gelir, harcama ve birikim yapma davranışı, kişilerin istediklerini alabilmelerini sağlayan gelirin bir yansıması olan sahip olunan değerler.
- c- Bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığı.
- d- Spor yapmak, sinema ya da tiyatroya gitmek, yerel gruplara katılmak vb. aktivitelerde rol almak.
- e- Yaşanılan bölgenin güvenli olup olmaması, komşular ve sosyal çevrenin durumu (Fişne, 2009:61).

### **2.11.Yaşam Doyumunu Etkileyen Demografik Değişkenler**

Yaşam doyumu cinsiyet, aile, yaşanılan yer, ekonomik düzey eğitim durumu gibi birden fazla değişkene sahiptir. Yaşam doyumu konusunda yapılan pek çok araştırmada yaşam doyumu ile kişisel özellikler arasındaki ilişkinin vurgulandığı görülmektedir. Bu kişisel özelliklerden en çok yaş, cinsiyet, ırk, iş durumu, eğitim düzeyi, dini ve medeni durumu inceleme konusu yapılmaktadır. Bu alanlardaki kişisel özellikler incelendiğinde yaşam doyumu hakkında daha net düşünceler ortaya çıkmaktadır.

Cinsiyet değişkeni ele alındığında, kadınların erkeklere göre daha fazla olumsuz duygu bildirmelerine karşın, yaşamlarından daha fazla haz aldıkları görülmüştür (Yetim, 2001:34). 16 ülkeyi

kapsayan bir araştırma sonucuna göre, yaşam doyumu sonuçlarından "çok mutluyum" seçeneği, kadınlarda %24 düzeyinde gerçekleşirken erkeklerde bu oran %21 de kalmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada ise erkeklerin kadınlara oranla daha fazla yaşam doyumuna sahip olduğu gözlenmiştir (Keser, 2007:228).

Cinsiyet tek başına yaşam doyumunda etkili olmazken, diğer kişisel değişkenlerle birlikte ele alındığında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. 211 kadın ve erkek grubundan oluşan bir çalışmada fiziksel çekiciliğin, mutluluğa olan etkisini araştırmış ve buna göre kendilerini fiziksel olarak çekici bulan kadınların, erkeklere oranla kendilerini daha doyumlu olarak algıladıklarını belirlemiştir. Çalışan kadın ve erkeklerin iş doyumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi araştırıldığı bir diğer çalışmada da çalışan kadınlar erkeklere göre daha doyumlu olduklarını belirtmişlerdir (Köker, 1991:24).

Yaşam doyumu ve yaş arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik olarak gerçekleştirilen ilk çalışmalarda, gençlerin yaşlılardan daha mutlu olduğuna dair bulgular elde edilmiş olmasına karşın; Keser (2007:227) son yıllarda yapılan çalışmalarda, mutluluk ile yaş arasında bir ilişkinin olmadığını belirtmektedir (Yetim 2001:35)

Bu çalışmada ise demografik değişken olarak lise öğrencilerinin; cinsiyet, sınıf, okul türü, ailedeki çocuk sayısı, ailenin ekonomik düzeyi, anne ve babanın eğitim durumları ele alınarak çalışma yapılmıştır.

## **2.12. Yaşam Doyumunun Ölçülmesi**

Çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeylerini belirlemek için Çok boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin yaşam doyumu, Huebner (1994) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği'nin (Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale) özgün formu 10'u olumsuz toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Çok boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇÖYDÖ), beş boyuttan (aile, arkadaş, okul, yaşanılan çevre, benlik) elde edilen puanlarla birlikte bir genel yaşam doyumu puanı vermektedir.

Ölçeğin ilk psikometrik çalışmaları, iki aşamada gerçekleştirilmiştir (Huebner 1994). Birinci aşamada, deneme formu 3.-8. sınıflar arasındaki 312 öğrenciye uygulanmış ve her bir maddenin ait olduğu alt ölçekle olan madde-test korelasyonu. 30'un üstünde olan 40 madde üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucu 40 maddenin faktör yükleri .36 ile .82 arasında değişen beş faktörde toplandığı görülmüştür. Beş faktör birlikte toplam varyansın % 49,5'ni açıklamaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları toplam puanda .92, Aile alt ölçeğinde .82, Okul alt ölçeğinde .85, Arkadaş alt ölçeğinde .85, Benlik alt ölçeğinde .82 ve Yaşanılan çevre alt ölçeğinde .83 bulunmuştur. Alt ölçekler arasındaki korelasyonlar ise, .12 ile .34 arasında değişmektedir. Çalışmanın ikinci aşamasında, ölçek 3.-5. sınıflar arasındaki 413 öğrenciye uygulanarak yeniden faktör analizi yapılmış ve alt ölçeklerden elde edilen faktör yükleri ile ilk aşamanın faktör yükleri arasındaki korelasyonların .98'in üstünde

olduğu görülmüştür. Zamandaş geçerliği çalışmasında, ÇÖYDÖ'nün alt ölçekleri ile ölçüt olarak alınan ölçekler (Çocuklar için Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk Ölçeği, Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği, Kendini Tanımlama Ölçeği) arasında anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bu çalışmanın örnekleminin çoğunlukla 3.-5. sınıf öğrencilerinden oluşması nedeniyle, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği 6.- 8. sınıflar için (Huebner ve ark. 1998) 291 öğrenci üzerinde yeniden test edilmiştir. Ölçeğin dört hafta arayla uygulanarak elde edilen test-tekerrar test güvenilirlik kat sayıları toplam puanda .81, Aile alt ölçeğinde .75, okul alt ölçeğinde .70, Arkadaş alt ölçeğinde .70, Benlik alt ölçeğinde .53 ve Yaşanılan çevre alt ölçeğinde .81 bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin test-tekerrar test güvenirlığının her iki uygulamasında da iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve toplam puanda .91 ve .93; Aile alt ölçeğinde .84 ve .81; Okul alt ölçeğinde .85 ve .88; Arkadaş alt ölçeğinde .85 ve 81; Benlik alt ölçeğinde .77 ve .78; Yaşanılan çevre alt ölçeğinde .78 ve .86 değerleri elde edilmiştir (Akt. Çivitçi, 2007; Akt. Yılmaz 2011:45-46).

Ülkemizde kullanılan çocuk ve ergen yaşam doyumu ölçekleri, sadece bir toplam puan veren tek boyutlu genel yaşam doyumu ölçekleriyle sınırlıdır. Çok boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇÖYDÖ), beş boyuttan (aile, arkadaş, okul, yaşanılan çevre, benlik) elde edilen puanlarla birlikte bir genel yaşam doyumu puanı vermektedir. Çok boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması amacıyla yapılan çalışma Çivitçi (2007)'nin yaptığı çalışmada, 2004-2005 öğretim yılında Malatya il merkezinde, alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencileri temsil edeceği düşünülen altı ilköğretim okulunun ikinci kademesinde öğrenim gören toplam 688 öğrenciden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir (Yılmaz, 2011:46).

ÇÖYDÖ'nün Türkçe formunun (Çivitçi, 2007) yapı geçerliği, 516 öğrenciden elde edilen verilerle yapılan faktör analizi ile test edilmiştir. Faktör analizi, ölçeğin özgün formundaki beş boyutla sınırlandırılmış ve Varimax dik döndürme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Analizdeki döndürme işlemi sonucunda, ölçeğin özgün formundaki 15, 36, 35. ve 24. maddeler analizden çıkarılmıştır. Yapılan döndürme işlemi sonunda ölçek, faktör yükleri .34 ile .81 arasında değişen beş faktörden ve toplam 36 maddeden oluşmuştur. Beş faktörün birlikte açıkladıkları toplam varyans %44.50'dir. ÇÖYDÖ'nün alt ölçek puanlarının birbirleriyle olan korelasyonları .19 ile .40; toplam puanla olan korelasyonları ise .59 ile .72 arasındadır (Yılmaz, 2011:46).

Ülkemizde kullanılan çocuk ve ergen yaşam doyumu ölçekleri, sadece bir toplam puan veren tek boyutlu genel yaşam doyumu ölçekleriyle sınırlıdır. Çok boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇÖYDÖ), beş boyuttan (aile, arkadaş, okul, yaşanılan çevre, benlik) elde edilen puanlarla birlikte bir genel yaşam doyumu puanı vermektedir (Yılmaz, 2011:46).

Kişisel bilgileri belirlemek adına da aynı ölçeğe eklenmiş olarak kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeylerini etkileyebileceği düşünülen bazı değişkenlerden oluşmuştur. Bu değişkenler öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı, okul türü, ailedeki çocuk sayısı, ailenin gelir durumu, anne ve babanın eğitim durumlarından oluşmaktadır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verileri toplama araç ve teknikleri, veri toplama aracının geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, verilerin toplanması, analizi, çözümlenmesi ve yorumu aşamalarında yapılan çalışmalara ilişkin bilgiler yer almaktadır.

#### 3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada lise öğrencilerinin hayat tatminleri ve demografik özelliklere bağlı değişiklikler incelenmiş ve çalışma gayesine genel tarama modeline göre yapılmıştır. Tarama araştırması bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışma türüdür (Büyüköztürk vd., 2011).

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir (Karasar, 2012:77).

#### 3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı Gaziantep İli Şehitkamil İlçesinde bulunan 31.608 ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 12.990(% 41,09) 'ı dokuzuncu, 7.593(% 24,02)'ü onuncu, 5767(% 18,25)'si onbirinci ve 5258(% 16,64)'i onikinci sınıfta bulunmaktadır. Ayrıca evrendeki 31.608 ortaöğretim öğrencisinin 335(% 1,06) kişi Fen Lisesinde, 437(% 1,38) kişi Anadolu Öğretmen Lisesinde, 224(% 0,71) kişi Sosyal Bilimler Lisesinde, 6449 (%20,40) kişi Anadolu Lisesinde, 11.068 (% 35,02) kişi genel(Düz) lisede, 2309(% 7,31) kişi Kız Meslek Lisesinde, 3690(% 11,67) kişi Ticaret meslek lisesinde, 4.923(% 15,56) kişi Endüstri Meslek lisesinde ve 1903(% 6,02) kişisi de Anadolu İmam Hatip Lisesinde bulunmaktadır.

Örneklem ise 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı Gaziantep İli Şehitkamil İlçesinde bulunan ortaöğretim öğrencilerinden 48 kişi Vehbi Dinçerler Fen Lisesinde, 47 kişi Abdulkadir Konukoğlu Anadolu Öğretmen Lisesinde, 49 kişi Sabahattin Zaim Sosyal Bilimler Lisesinde, 48 kişi Hatice-Lütfü Akcan Anadolu Lisesinde, 16 kişi Necip Fazıl Kısakürek Anadolu Lisesinde, 64 kişi Abdulkadir Konukoğlu Lisesinde, 40 kişi Fatih Kız Teknik Ve Meslek Lisesinde, 64 kişi Aysel İbrahim Akınal Ticaret meslek lisesinde, 64 kişi Hacı Sani Konukoğlu Teknik Ve Endüstri Meslek lisesinde ve 64 kişisi de Şehitkamil Anadolu İmam Hatip Lisesinde olmak üzere Toplam 504 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin 128 kişisi dokuzuncu, 124 kişisi onuncu, 126 kişisi onbirinci ve 126 kişisi onikinci sınıflardan oluşmaktadır. Ayrıca bu öğrencilerin 274'ü kız, 230'u ise erkektir.



### 3.2.1.Örneklem Grubunun Özellikleri

Örneklemde yer alan ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin cinsiyet, sınıf, yaş, ortaöğretim türü, kardeş sayısı, ailesinin ekonomik düzeyi, anne ve babasının eğitim durumu ile ilgili kişisel bilgilerin dağılımları sayı ve yüzde olarak aşağıda verilmiştir.

**Tablo 1:** Öğrencilerin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	274	54,4
Erkek	230	45,6
Toplam	504	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 54,4'ü kızlardan %45,6'sı erkekler oluşturmaktadır.

**Tablo 2:** Öğrencilerin sınıflarına göre frekans ve yüzde dağılımı

Sınıf	f	%
9. Sınıf	128	25,4
10. Sınıf	124	24,6
11. Sınıf	126	25,0
12. Sınıf	126	25,0
Toplam	504	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 25,4'ü 9. sınıf, % 24,6'sı 10. sınıf, %25'i 11. sınıf ve %25'i 12. sınıftadır.

**Tablo 3:** Öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu okul türüne göre frekans ve yüzde dağılımı

Okul türü	f	%
Fen Lisesi	48	9,5

Sosyal Bilimler Lisesi	49	9,7
Anadolu Lisesi	64	12,7
Endüstri Meslek Lisesi	64	12,7
Ticaret Lisesi	64	12,7
Kız Meslek Lisesi	40	7,9
Anadolu Öğretmen Lisesi	47	9,3
Anadolu İmam Hatip Lisesi	64	12,7
Genel Düz Lise	64	12,7
Toplam	504	100

Tablo 3 İncelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 9,5'i fen lisesi, %9,7'si sosyal bilimler lisesi, %12,7'si Anadolu lisesi, %12,7'si endüstri meslek lisesi, %12,7'si ticaret lisesi, % 7,9'u kız meslek lisesi, %9,3'ü Anadolu öğretmen lisesi, %12,7'si Anadolu imam hatip lisesi ve %12,7'si genel düz lisede öğretim görmektedir.

**Tablo 4:** Öğrencilerin kardeş sayısına göre frekans ve yüzde dağılımı

Kardeş sayısı	f	%
0 kardeş	9	1,8
1 kardeş	68	13,5
2 kardeş	156	31
3 kardeş	130	25,7
4 kardeş	78	15,5
5 kardeş	35	6,9
6 ve üzeri kardeş	28	5,6
Toplam	504	100,0

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 1,8'i hiç kardeşe sahip değil,%13,5'i bir, % 31'i iki, %25,7's, üç, %15,5'i dört, % 6,9'u beş ve %5,6'sı altı ve üzeri kardeşe sahiptir.

**Tablo 5:** Öğrencilerin ekonomik düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımı

<b>Ekonomik durum</b>	f	%
Alt gelir durumu	78	15,5
Orta gelir durumu	392	77,8
Üst gelir durumu	34	6,7
Toplam	504	100

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 15,5'i alt gelir durumunda, % 77,8'i orta gelir durumu ve % 6,7'si üst gelir durumundadır

**Tablo 6:** Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı

<b>Hizmet içi eğitim</b>	f	%
İlkokul	236	46,8
Ortaokul	137	27,2
Lise	91	18,1
Üniversite	40	7,9
Toplam	504	100,0

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin annelerin % 46,8'i ilkokul, % 27,2'si ortaokul, % 18,1'i lise ve % 7,9'u üniversite mezunudur.

**Tablo 7:** Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı

<b>Hizmet içi eğitim</b>	f	%
İlkokul	163	32,3
Ortaokul	108	21,4

Lise	131	26
Üniversite	102	20,3
Toplam	504	100

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin babaların % 32,3'ü ilkokul, % 21,4'ü ortaokul, % 26'sı lise ve % 20,3'ü üniversite mezunudur.

### 3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Çalışmada Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesindeki ortaöğretim okullarında bulunan öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algı düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada veriler “Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçek, Huebner (1994) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği'nin (Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale) özgün formu 10'u olumsuz toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇÖYDÖ), beş boyuttan (aile, arkadaş, okul, yaşanılan çevre, benlik) elde edilen puanlarla birlikte bir genel yaşam doyumunu puanı vermektedir. Ölçek maddeleri beş seçenek üzerinden yanıtlanmaktadır: (1) Hiç katılmıyorsanız, (2) Az katılıyorsunuz, (3) Orta düzeyde katılıyorsunuz, (4) Çok katılıyorsunuz, (5) Pek çok katılıyorsunuz. *Bu çalışmada Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyum Ölçeği iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur.*

Kişisel bilgileri belirlemek adına da aynı ölçeğe eklenmiş olarak kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeylerini etkileyebileceği düşünülen bazı değişkenlerden oluşmuştur. Bu değişkenler öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı, okul türü, ailedeki çocuk sayısı, ailenin gelir durumu, anne ve babanın eğitim durumlarından oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçek Ek-1'de sunulmuştur.

### 3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmaya ilişkin uygulamalar 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı'nın ikinci döneminde, Gaziantep İli Şehitkâmil İlçesinde çeşitli liselerden ölçeğin uygulanmasını kabul eden öğrencilerden oluşan örnekleme okul idareleri ve rehber öğretmen yardımıyla araştırmacının kendisi tarafından uygulanmıştır.

Ölçek uygulaması esnasında araştırma grubuna çalışmanın amacı hakkında yeterli bilgiler verilmiştir. Öğrencilerden ne istenildiği, ölçeğin nasıl cevaplanacağı bilgileri verilmiştir. Uygulama esnasında bir karışıklığın oluşmaması amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ve “Çok Yönlü Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği” birleştirilerek sunulmuştur.

### 3.5.Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan ölçek ile elde edilen verilere ait frekans ve yüzdelik dağılımlar tablolar haline getirilip “Bulgular” kısmında değerlendirilmiştir.

Araştırmamızda veriler öğrencilerden anket yolu ile elde edilmiştir. Anket verileri tek tek incelenerek SPSS 15 bilgisayar programına veri girişi yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma, vb. betimsel istatistik tekniklerinin yanı sıra ikili küme karşılaştırmalarında parametrik istatistik tekniklerinden ‘Varyansları Eşit Bağımsız Gruplar için t-testi, ikiden fazla küme karşılaştırmalarında ise ‘Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) tekniklerinden yararlanılmıştır.

Ölçekteki maddeler 5’li likert tipi ölçek üzerinden “Hiç katılmıyorum” 1, “Az katılıyorum” 2, “Orta Düzeyde katılıyorum” 3 , “Çok katılıyorum” 4, “Pek çok katılıyorum” 5 olarak değerlendirilmiştir.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### 4. BULGULAR VE YORUM

Ortaöğretim okulu öğrencilerinin yaşam doyumuna ilişkin algılarının boyutlara ve genel toplama göre aritmetik ortalaması ve standart sapma değerleri tablo 8’de verilmiştir.

**Tablo 8:** Ortaöğretim okulu öğrencilerinin yaşam doyumuna ilişkin algılarının boyutlara ve genel toplama göre aritmetik ortalaması ve standart sapma değerleri

	<b>Ortalama</b>	<b>Standart sapma</b>
Benlik	4,0587	,658
Aile	4,0557	,808
Arkadaş	3,8684	,788
Yaşam çevresi	3,4337	,832
Okul	3,0652	,851
<b>Toplam</b>	<b>3,6391</b>	<b>,550</b>

Öğrencilerin yaşam doyumuna algılarının genel ortalaması 3,6391’dir. Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları “Çok katılıyorum” düzeyindedir. Öğrencilerin yaşam doyum ölçeğinin boyutlarına ilişkin algılarının aritmetik ortalaması incelendiğinde en yüksek ortalamaya ( $X=4,0587$ ) sahip boyut “benlik” tir.. En düşük ortalamaya ( $X=3,0652$ ) sahip boyut ise “Okul” boyutudur. Diğer boyutların ortalaması ise; aile ( $X= 4,0557$ ), arkadaş ( $X= 3,8684$ ), yaşam çevresi ( $X=3,4337$ ) ve okul ( $X= 3,0652$ ).

#### 4.1. Öğrencilerin Yaşam Doyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin aile boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 9:** Öğrencilerin Aile boyutuna ilişkin algıları

Madde no	Maddeler	Ortalama	Standart sapma
8	Ailem çoğu ailelerden daha iyidir	4,374	,934
6	Ailemle vakit geçirmekten hoşlanırım	4,131	1,11
18	Evde ailemle olmaktan zevk alırım	4,056	1,17
19	Ailemde ki herkes birbiriyle iyi geçinir	4,048	1,11
21	Ailem bana adil davranır	4,041	1,13
30	Ailem ve ben beraber hoş şeyler yaparız	3,783	1,18
28	Ailemde herkes birbirine karşı nazik konuşur	3,638	1,16

Öğrencilerin “Aile” boyutunda en çok katıldıkları ifade “Ailem çoğu ailelerden daha iyidir” ( $X=4,374$ ) ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “Ailemde herkes birbirine karşı nazik konuşur” ( $X=3,638$ ) şeklindedir. İlk ifadeye “Pek çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Çok katılıyorum” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

Öğrencilerin arkadaş boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 10:** Öğrencilerin Arkadaş boyutuna ilişkin algıları

Madde no	Maddeler	Ortalama	Standart sapma
3	Arkadaşlarımla kötü vakit geçiriyorum	4,299	1,05
23	Arkadaşlarım bana karşı çok cimridir	3,988	1,26
2	İnsanlarla olmak hoşuma gidiyor	3,940	1,18
1	Arkadaşlarım bana iyi davranıyor	3,938	1,11
38	Yeterince arkadaşım var	3,928	1,18
29	Arkadaşlarımla iyi vakit geçiriyorum	3,872	1,18

12	Arkadaşlarım ihtiyacım olduğunda bana yardımcı olurlar	3,792	1,25
11	Arkadaşlarım harikadır	3,532	1,21
24	Keşke farklı arkadaşlarım olsa	3,480	1,48

Öğrencilerin “Arkadaş” boyutunda en çok katıldıkları ifade “Arkadaşlarımla kötü vakit geçiriyorum” (X=4,299) ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “Keşke farklı arkadaşlarım olsa” (X=3,480) şeklindedir. İlk ifadeye “Çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Orta Düzeyde katılıyorum” şeklinde katılım göstermişlerdir.

Öğrencilerin okul boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 11:** Öğrencilerin Okul boyutuna ilişkin algıları

Madde no	Maddeler	Ortalama	Standart sapma
7	Okulda kendimi kötü hissediyorum	3,629	1,28
5	Okulda çok şey öğreniyorum	3,460	1,22
13	Keşke okula gitmek zorunda olmasam	3,318	1,59
22	Okulda olmayı seviyorum	3,090	1,35
26	Okulda yapılan aktivitelerden zevk alıyorum	2,868	1,41
25	Okul ilginç bir yer	2,820	1,45
9	Okul hakkında sevmediğim birçok şey var	2,745	1,33
20	Okula gitmeyi büyük bir heyecanla bekliyorum	2,628	1,35

Öğrencilerin “Okul” boyutunda en çok katıldıkları ifade “Okulda kendimi kötü hissediyorum” (X=3,629) ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “Okula gitmeyi büyük bir heyecanla bekliyorum” (X=2,628) şeklindedir. İlk ifadeye “Çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Orta Düzeyde katılıyorum” şeklinde katılım göstermişlerdir.

Bu sonuca bakıldığında; araştırma yapılan öğrencilerinin okula gitmek istemedikleri, okulda kendilerini kötü hissettikleri, kısaca okulda mutsuz oldukları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin okuldaki mutsuzluklarının derslerdeki yoğunluk, sıkıcı bir ortam olduğunun düşünülmesi, kendilerinin egemen ve özgür bir ortamda hissetmedikleri kanaatine varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin okulu; derslerdeki başarılarının taltif edilmediği, başarısızlıklarının ise sürekli tenkitlerle yüzlerine vurulduğu, her türlü

kılık-kıyafet ve disiplin konusunda devamlı kontrollerden dolayı baskıların yaşandığı bir ortam olarak gördüğü düşünülmektedir. Tüm bunlarla birlikte okulların yenilenen teknolojik unsurlar konusunda çok geç davrandığı, sürekli kurallar dizisiyle yönetilmesi, derslerin günlük yaşamla uyumlu olmaması ve öğrencilerin performans kaygısını yaşamasının da mutsuz olmalarına sebep teşkil ettiği düşünülmektedir. Öğrencilerin okuldaki mutsuzlukları Türk Eğitim Sisteminin gözden geçirilerek yeniden yapılandırılması ilgililere önerildiği gibi bu konuda araştırma yapacak kişi ya da kişilerinde okuldaki mutsuzluk nedenlerinin detaylı incelenmesi tavsiye edilmektedir.

Ülkemizde eğitim açısından ciddi olarak eksiklikler olduğu ortadadır. Bunun nedenleri tabii ki yukarıda bahsettiğimiz konular ve insanların kendi kültürlerinden uzak yaşamalarıdır. Maalesef ısmarlama kültürlerle insanları eğitmeye çalışmaların bulunduğu ve mevcut dünya kültürel yapılanması dikkate alındığında ortak bir eğitim modeli beklentilerinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Mevcut dünyamız siyasal ve ekonomik açıdan hızlı bir biçimde küresel bir yapılanmaya zorlanmaktadır. Bu zorlamaları en fazla hisseden toplumların muhtemelen ilk başlarında ülkemiz vardır. Bir toplumun, yaşama biçimi, kültürü ancak eğitim kurumları aracılığı ile aktarılabilir. Bu kurumların gelişmeye, dönüşüme ihtiyacı vardır fakat bu önüşüm yada diğer adıyla çağdaşlaşma gerçekleşirken ülkemiz kendi öz değerlerinden ve kültüründen taviz vermemelidir. Aksi takdirde ülkemizin eğitim sistemi “Milli” olmaktan çıkacak ve diğer ülkelerdeki yozlaşma yurdumuzda da fazlasıyla yaşanacaktır. Yenilenmesini istediğimiz Türk Eğitim Sistemi eğitim ve öğretimi değerlendirirken tabiki yenilikçi olmalı ama asla milli kimlikten vazgeçmeden kendi kültürümüzü de yansıtmalıdır.

Öğrencilerin yaşam çevresi boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo: 12** Öğrencilerin Yaşam çevresi boyutuna ilişkin algıları

Madde no	Maddeler	Ortalama	Standart sapma
36	Ailemin evi hoştur	4,154	1,07
40	Yaşadığım yeri seviyorum	3,749	1,43
27	Keşke farklı bir evde yaşasam	3,706	1,56
34	Bu belde cimri insanlarla dolu	3,472	1,36
31	Mahallemi seviyorum	3,431	1,45
37	Komşularımızı severim	3,191	1,42
32	Keşke başka bir yerde yaşasam	3,095	1,65



15	Yaşadığım yerde eğlenmek adına yapılacak çok şey var	3,063	1,36
39	Keşke mahallemizde farklı kişiler olsa	2,928	1,56

Öğrencilerin “Yaşam çevresi” boyutunda en çok katıldıkları ifade “Ailemin evi hoştur” (X=4,154) ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “Keşke mahallemizde farklı kişiler olsa” (X=2,928) şeklindedir. İlk ifadeye “Çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Orta Düzeyde katılıyorum” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

Öğrencilerin Benlik boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo: 13** Öğrencilerin Benlik boyutuna ilişkin algıları

Madde no	Maddeler	Ortalama	Standart sapma
35	Yeni şeyler denemeyi severim	4,519	,83
33	Ben iyi bir insanım	4,078	1,09
17	Çoğu insanlar beni sever	4,048	,903
10	Bence, hoş görünlü biriyim	3,892	1,09
16	Çevreme neşe veririm	3,891	1,13
4	İyi yaptığım birçok şey var	3,835	1,01

Öğrencilerin “Benlik” boyutunda en çok katıldıkları ifade “Yeni şeyler denemeyi severim” (X=4,519) ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “İyi yaptığım birçok şey var” (X=3,835) şeklindedir. Öğrenciler bu boyuttaki bütün maddelere “Çok katılıyorum” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

## 4.2. Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarına İlişkin Puanların Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

### 4.2.1. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Cinsiyetlerine Göre Değişimi

Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının cinsiyete göre T-testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 14:** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının cinsiyete göre T-testi sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Kız	274	3,656	,561	502	,779	,436
Erkek	230	3,618	,537			

Tablo 14 incelendiğinde öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir,  $t(505) = ,779$ ,  $p > 0,05$ . Bu bulgu, öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

#### 4.2.2. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre Değişimi

Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının öğrenim gördüğü sınıfa göre ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo-15** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının öğrenim gördüğü sınıfa göre ANOVA sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2,231	3	,744	2,474	,061
Gruplar içi	150,300	500	,301		
Toplam	152,531	503			

Tablo 15 incelendiğinde Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları öğrenim gördüğü sınıfa göre anlamlı fark göstermemektedir,  $F(3, 500) = 2, 474$ ,  $p > 0,05$ . Yani yaşam doyumuna ilişkin algıları öğrenim gördüğü sınıfa göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

#### 4.2.3. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Okul Türüne Göre Değişimi

Öğrencilerin yaşam doyum düzeylerin betimsel istatistikleri tablo 16'da verilmiştir

**Tablo 16:** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının okul türüne göre değişimi

	N	Ortalama	Standart sapma
Fen Lisesi	48	3,663	,612
Sosyal Bilimler Lisesi	49	3,536	,507

Anadolu Lisesi	64	3,808	,548
Endüstri Meslek Lisesi	64	3,589	,545
Ticaret Meslek Lisesi	64	3,397	,517
Kız Meslek Lisesi	40	3,751	,547
Anadolu Öğretmen Lisesi	47	3,598	,506
Anadolu İmam Hatip Lisesi	64	3,816	,538
Genel Düz Lise	64	3,602	,523
Toplam	504	3,639	,550

Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının okul türüne göre ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo-17** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının okul türüne göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	8,947	8	1,118	3,855	,000	Anadolu Lisesi - Ticaret Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi - Ticaret Meslek Lisesi
Gruplar içi	143,584	495	,290			
Toplam	152,531	503				

Tablo 17 incelendiğinde Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları okul türüne göre anlamlı fark göstermektedir,  $F(8,495)= 3,855$ ,  $p<0,05$ . Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları okul türüne göre anlamlı şekilde değişmektedir. Farkların hangi okul türleri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre Anadolu Lisesi ( $X= 3,808$ ) ve Anadolu imam hatip lisesi ( $X= 3,816$ ) öğrencilerinin yaşam doyumları Ticaret meslek lisesi ( $X=3,397$ ) öğrencilerinkinden daha olumludur.

Buradan anladığımız kadarıyla öğrenciler Ticaret meslek liselerinde kendilerini özellikle Anadolu liselerine göre mutsuz hissetmektedirler. Meslek liselerinden özellikle ticaret meslek liselerindeki öğrencilerin mutsuzluğunun sebeplerinin derinlemesine bir araştırma yapılarak bulunması, ilgili kişilere ve bu alanda araştırma yapacak kişilere önerilmektedir.

#### 4.2.4. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Değişimi

Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının kardeş sayısına göre ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 18:** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının kardeş sayısına göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2,231	6	,372	1,214	,297
Gruplar içi	148,196	484	,306		
Toplam	150,427	490			

Tablo 18 incelendiğinde Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları kardeş sayısına göre anlamlı fark göstermemektedir,  $F(6,4484)=1,214$ ,  $p>0,05$ . Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları kardeş sayısına anlamlı şekilde değişmemektedir.

#### 4.2.5. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Ailelerinin Ekonomik Düzeylerine Göre Değişimi

Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının ailenin ekonomik düzeyine göre ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 19:** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının ailenin ekonomik düzeyine göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1,454	3	,485	1,624	,183
Gruplar içi	135,522	454	,299		
Toplam	136,977	457			

Tablo 19 incelendiğinde Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları ailenin ekonomik düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir,  $F(3,454) =1,624$ ,  $p>0,05$ . Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları ailenin ekonomik düzeyine göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

#### 4.2.6. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Ailelerinin Eğitim Durumlarına Göre Değişimi

##### 4.2.6.1. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Değişimi

Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının annenin eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 20:** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının annenin eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	,763	3	,254	,847	,469
Gruplar içi	140,637	468	,301		
Toplam	141,400	471			

Tablo 20 incelendiğinde Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları annenin eğitim durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir,  $F(3,468) = ,847$ ,  $p > 0,05$ . Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları annenin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

##### 4.2.6.2. Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Değişimi

Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının babanın eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

**Tablo 21:** Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının babanın eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	,342	4	,086	,282	,889
Gruplar içi	147,575	487	,303		
Toplam	147,917	491			

Tablo 21 incelendiğinde Öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları babanın eğitim durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir,  $F(43,487) = ,086$ ,  $p > 0,05$ . Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları babanın eğitim durumuna göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

## BEŞİNCİ BÖLÜM

### 5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonuçlarının genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve bu değerlendirmeler sonucunda hem uygulamaya hem de gelecekteki araştırmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

#### 5.1. Sonuçlar

Araştırmada öğrencilerin Kişisel Bilgilerle birlikte Huebner'in geliştirmiş olduğu Çok boyutlu Öğrenci Yaşam Doyum Ölçeğine ilişkin inceleme yapılmış ve sonuçlar aşağıya çıkarılmıştır.

Ölçekte öğrencilerin aile boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması incelendiğinde en çok katıldıkları ifade “Ailem çoğu ailelerden daha iyidir” ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “Ailemde herkes birbirine karşı nazik konuşur” şeklindedir. İlk ifadeye “Pek çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Çok katılıyorum” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

Ölçekte öğrencilerin arkadaş boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması incelendiğinde en çok katıldıkları ifade “Arkadaşlarımla kötü vakit geçiriyorum” ifadesidir.

Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “Keşke farklı arkadaşlarım olsa şeklindedir. İlk ifadeye “Çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Orta Düzeyde katılıyorum” şeklinde katılım göstermişlerdir.

Ölçekte öğrencilerin okul boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması incelendiğinde en çok katıldıkları ifade “Okulda kendimi kötü hissediyorum” ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “Okula gitmeyi büyük bir heyecanla bekliyorum” şeklindedir. İlk ifadeye “Çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Orta Düzeyde katılıyorum” şeklinde katılım göstermişlerdir.

Bu sonuca bakıldığında; araştırma yapılan öğrencilerinin okula gitmek istemedikleri, okulda kendilerini kötü hissettikleri, kısaca okulda mutsuz oldukları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin okuldaki mutsuzluklarının derslerdeki yoğunluk, sıkıcı bir ortam olduğunun düşünülmesi, kendilerinin egemen ve özgür bir ortamda hissetmedikleri kanaatine varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin okulu; derslerdeki başarılarının taltif edilmediği, başarısızlıklarının ise sürekli tenkitlerle yüzlerine vurulduğu, her türlü kılık-kıyafet ve disiplin konusunda devamlı kontrollerden dolayı baskıların yaşandığı bir ortam olarak gördüğü düşünülmektedir. Tüm bunlarla birlikte okulların yenilenen teknolojik unsurlar konusunda çok geç davrandığı, sürekli kurallar dizisiyle yönetilmesi, derslerin günlük yaşamla uyumlu olmaması ve öğrencilerin performans kaygısını yaşamasının da mutsuz olmalarına sebep teşkil ettiği düşünülmektedir.

Ölçekte öğrencilerin yaşam çevresi boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması incelendiğinde en çok katıldıkları ifade “Ailemin evi hoştur” ifadesidir. Öğrencilerin

en az katıldıkları ifade ise “Keşke mahallemizde farklı kişiler olsa” şeklindedir. İlk ifadeye “Çok katılıyorum”, ikinci ifadeye ise “Orta Düzeyde katılıyorum” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

Ölçekte öğrencilerin benlik boyutuna ilişkin algılarının aritmetik ortalaması ve standart sapması incelendiğinde en çok katıldıkları ifade “Yeni şeyler denemeyi severim” ifadesidir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifade ise “İyi yaptığım birçok şey var” şeklindedir. Öğrenciler bu boyuttaki bütün maddelere “Çok katılıyorum” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

Ölçeğin yaşam doyumuna ilişkin algılarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bulgu, öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Ölçeğin öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları öğrenim gördüğü sınıfa göre anlamlı fark göstermemektedir. Yani yaşam doyumuna ilişkin algıları öğrenim gördüğü sınıfa göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

Ölçeğin öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları okul türüne göre anlamlı fark göstermektedir. Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları okul türüne göre anlamlı şekilde değişmektedir. Farkların hangi okul türleri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre Anadolu Lisesi öğrencilerinin yaşam doyumları Meslek liselerine, özellikle Ticaret meslek lisesi öğrencilerine göre daha olumludur. Buradan anladığımız kadarıyla öğrenciler Meslek liselerinde kendilerini özellikle Anadolu Liselerine göre daha mutsuz hissetmektedirler.

Bu farkın Meslek Liselerindeki eğitimin mesleğe yani hayata hazırlık konusunda ağırlıklı derslerin olması, akademik başarıya götürecek olan kültür derslerinin sınırlı olması nedeniyle üniversite giriş sınavlarında başarılı olamadıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle çok az sayıda lisans ve üzerinde öğrencinin üniversiteye yerleşiyor düşüncesi Meslek liselerinde özellikle Ticaret meslek liselerindeki öğrencilerin mutsuzluğunun sebebi olduğu kanısı hâkim olmaktadır. Meslek liselerinden özellikle ticaret meslek liselerindeki öğrencilerin mutsuzluğunun sebeplerinin derinlemesine bir araştırma yapılarak bulunması, ilgili kişilere ve bu alanda araştırma yapacaklara önerilmektedir.

Ölçeğin öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları kardeş sayısına göre anlamlı fark göstermemektedir. Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları kardeş sayısına anlamlı şekilde değişmemektedir.

Ölçeğin öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları ailenin ekonomik düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir. Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları ailenin ekonomik düzeyine göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

Ölçeğin öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları annenin eğitim durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir. Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları annenin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

Ölçeğin öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları babanın eğitim durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir. Yani öğrencilerin yaşam doyumuna ilişkin algıları babanın eğitim durumuna göre anlamlı şekilde değişmemektedir.

## 5.2. Öneriler

Aşağıda araştırmada elde edilen bulgular ışığında uygulamalara ve bu konuda yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

1. Öğrencilerin okullardaki mutsuzlukları gün geçtikçe daha çok dikkat çeken bir sorun haline gelmektedir, bu nedenle öğrencilerde görülen mutsuzluk kaynaklarının dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Okullarda görevli okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerinin mutsuzlukları tespit etmeleri ve mutsuzluğu önleme çalışmalarının planlanması açısından faydalı olacaktır.
2. Mutsuz olan öğrencilerin yaşantıları incelenerek onlar için mutsuzluk teşkil eden durumlar tespit edilip, bu durumun etkilerini azaltmaya ya da ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar planlanabilir.
3. Anne baba tutumları öğrencilerin mutlu olmalarında etkili bir faktördür. Çünkü aileler çocuklarına karşı tutum belirlerken zaman zaman yanlış davranışlarda bulunabilirler. Bu konularda ailelere uygun ebeveyn tutumları, karşılaşılan mutsuzluklara karşı gösterilecek tepkiler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağı söylenebilir.
4. Mutsuz öğrencilerin yaşam doyumlarının düşük olduğu düşünülüp öğrencilerin evde, okulda, arkadaş çevrelerinde yaşam doyumlarını arttırmaya yönelik okul dışı ve okul içi sosyal, sportif faaliyetler, anne babalara yönelik aile içi iletişimi artırıcı çalışmalar yapılabilir.
5. Okul psikolojik danışmanları okullarındaki mutsuz ortamı engellemeye yönelik olarak; idare, öğretmen ve aileleri içeren sosyal etkinlikler, toplantılar gibi okul iklimini güçlendirici çeşitli etkinlikler düzenleyebilirler.
6. Bu çalışmada okulda mutsuz olan öğrencilerin okul çevresi, sadece yaşam doyumunu boyutuyla ele alınmıştır, bu öğrencilerin okul ortamı daha geniş kapsamda incelenebilir.
7. Mutsuz olan öğrencilerin okula karşı olan duyguları, akademik başarıları v.b. durumlar incelenebilir.
8. Türk Eğitim Sisteminin yeniden gözden geçirilerek öğrencilerin yenilenen teknolojik ortamlarda ders görmeleri, sıkıcı ortamların azaltılması yönünde çalışmaların yapılması önerilir.



9. Türk Eğitim Sistemi yenilenirken eğitim ve öğretimi iyi değerlendirmeli ve tabii ki yenilikçi olmalı ama asla milli kimlikten vazgeçmeden kendi kültürümüzü de yansıtmalıdır.

10. Başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi, başarı düzeyi düşük öğrencilerin derslere teşviki konusunda eğitim sisteminin bir takım değişikliklere gitmesi yönünde çalışmalar yapılabilir.

11. Milli eğitim ortamında bulunan tüm öğretmenlere öğrenci kıyafeti, disiplin uygulamaları gibi olaylara daha farklı bakış açısı kazandırılması sağlanarak öğrencilerin okula olan izlenimi değiştirilebilir.

12. Özellikle meslek liselerindeki öğrencilere okudukları lise sonrasında gerek lisans gerekse mesleki anlamda kolaylıklar sağlanarak gelecekleri hakkındaki bakış açıları değiştirilebilir.

13. Meslek liselerinde özellikle Ticaret meslek liselerindeki öğrencilerin mutsuzluğunun etkilerini azaltmaya ya da ortadan kaldırmaya yönelik detaylı çalışmalar planlanabilir.

## EKLER

### EK 1: Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyum Ölçeği

#### ÇOK BOYUTLU ÖĞRENCİ YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler aşağıda hayat boyu doyumunuzu (mutluluğunuzu) belirleyen bazı sorular verilmiştir. Her ifade hakkındaki düşünceniz araştırılmaktadır. Ölçekte, yanıtlanması yaklaşık 15 dakika süren Kişisel Bilgiler ve 40 madde bulunmaktadır. Lütfen ifadeleri dikkatle okuduktan sonra görüşünüzü, ilgili cümlenin yanındaki rakamları **yuvarlak** içine alınız. Sorular sadece veri toplamak amacı ile hazırlandığı için isminizi veya kimliğinizi belirten bir şey yazmayınız. Gerçekten ne düşündüğünüz önemlidir, bu nedenle soruları düşünmeniz gereken şekliyle değil, gerçekten düşündüğünüz doğrultuda cevaplayın. Bu bir sınav değildir. Doğru ya da yanlış cevap bulunmamaktadır. Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

İsmail Hakkı ELMAS  
Hasan Kalyoncu Üniversitesi  
Yüksek Lisans Öğrencisi

Eğer,  
**HİÇ KATILMIYORSANIZ** 1'i  
**AZ KATILIYORSANIZ** 2'yi  
**ORTA DÜZEYDE KATILIYORSANIZ** 3'ü  
**ÇOK KATILIYORSANIZ** 4'ü  
**PEK ÇOK KATILIYORSANIZ** 5'i

#### **KİŞİSEL BİLGİLER:**

**CİNSİYET:** KIZ ( ) ERKEK ( )  
**SINIF:** 9. SINIF ( ) 10. SINIF ( ) 11. SINIF ( ) 12. SINIF ( )  
**OKULUN TÜRÜ:** FEN LİSESİ ( ) SOSYAL BİLİMLER LİSESİ ( ) ANADOLU LİSESİ ( )  
ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ( ) TİCARET MESLEK LİSESİ ( ) KIZ MESLEK LİSESİ ( )  
ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ ( ) İMAM HATİP LİSESİ ( ) GENEL (DÜZ) LİSE ( )  
**AİLEDEKİ SİZDEN BAŞKA ÇOCUK (KARDEŞ) SAYISI:** 0 ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ( ) DİĞER ( )  
**AİLENİZİN EKONOMİK DÜZEYİ:** ALT GELİR GRUBU ( ) ORTA GELİR GRUBU ( ) ÜST GELİR GRUBU ( )  
**ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU:** İLKOKUL ( ) ORTAOKUL ( ) LİSE ( ) ÜNİVERSİTE ( )  
**BABANIZIN EĞİTİM DURUMU:** İLKOKUL ( ) ORTAOKUL ( ) LİSE ( ) ÜNİVERSİTE ( )

1- Arkadaşlarım bana iyi davranıyor	1	2	3	4	5
2- İnsanlarla olmak hoşuma gidiyor	1	2	3	4	5
3- Arkadaşlarımla kötü vakit geçiriyorum	1	2	3	4	5
4- İyi yaptığım birçok şey var	1	2	3	4	5
5- Okulda çok şey öğreniyorum	1	2	3	4	5
6- Ailemle vakit geçirmekten hoşlanırım	1	2	3	4	5
7- Okulda kendimi kötü hissediyorum	1	2	3	4	5
8- Ailem çoğu ailelerden daha iyidir	1	2	3	4	5

9- Okul hakkında sevmediğim birçok şey var	1	2	3	4	5
10- Bence, hoş görünümüm biriyim	1	2	3	4	5
11- Arkadaşlarım harikadır	1	2	3	4	5
12- Arkadaşlarım ihtiyacım olduğunda bana yardımcı olurlar	1	2	3	4	5
13- Keşke okula gitmek zorunda olmasam	1	2	3	4	5
14- Kendimi seviyorum	1	2	3	4	5
15- Yaşadığım yerde eğlenmek adına yapılabilecek çok şey var	1	2	3	4	5
16- Çevreme neşe veririm	1	2	3	4	5
17- Çoğu insanlar beni sever	1	2	3	4	5
18- Evde ailemle olmaktan zevk alırım	1	2	3	4	5
19- Ailemde ki herkes birbiriyi iyi geçirir	1	2	3	4	5
20- Okula gitmeyi büyük bir heyecanla bekliyorum	1	2	3	4	5
21- Ailem bana adil davranır	1	2	3	4	5
22- Okulda olmayı seviyorum	1	2	3	4	5
23- Arkadaşlarım bana karşı çok cimridir	1	2	3	4	5
24- Keşke farklı arkadaşlarım olsa	1	2	3	4	5
25- Okul ilginç bir yer	1	2	3	4	5
26- Okulda yapılan aktivitelerden zevk alıyorum	1	2	3	4	5
27- Keşke farklı bir evde yaşasam	1	2	3	4	5
28- Ailemde herkes birbirine karşı nazik konuşur	1	2	3	4	5
29- Arkadaşlarımla iyi vakit geçiriyorum	1	2	3	4	5
30- Ailem ve ben beraber hoş şeyler yaparız	1	2	3	4	5
31- Mahallemi seviyorum	1	2	3	4	5
32- Keşke başka bir yerde yaşasam	1	2	3	4	5
33- Ben iyi bir insanım	1	2	3	4	5
34- Bu belde cimri insanlarla dolu	1	2	3	4	5

35- Yeni şeyler denemeyi severim	1	2	3	4	5
36- Ailemin evi hoştur	1	2	3	4	5
37- Komşularımızı severim	1	2	3	4	5
38- Yeterince arkadaşım var	1	2	3	4	5
39- Keşke mahallemizde farklı kişiler olsa	1	2	3	4	5
40- Yaşadığım yeri seviyorum	1	2	3	4	5



## EK 2: İzin Belgesi



T.C.  
GAZİANTEP VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092/605.01/418838  
Konu: Araştırma İzin Talebi

02/04/2013

### VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 27/03/2013 tarih ve B.30.2.HKU.0.14.00.00-130 sayılı yazısı.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans programı öğrencisi İsmail Hakkı ELMAS'ın "Ortaöğretim Öğrencilerinin Hayat Tatmin Düzeyleri" konulu projesine veri oluşturmak amacıyla, İlimiz Şehitkamil ilçesindeki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilere anket uygulamak isteği ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu nedenle; Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07.03.2012 tarih ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup, Araştırmacı araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmek üzere İlimiz Şehitkamil ilçesindeki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilere anket uygulanması Müdürlüğümüz Ar-Ge Bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Ekrem SERİN  
Millî Eğitim Müdür V.

O L U R  
.../04/2013

Cemalettin ÖZDEMİR  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Yeni Valilik Binası 3. Kat Büyükşehir/Gaziantep  
Elektronik Ağ: <http://gaziantep.meb.gov.tr>  
e-posta: stratejigelistirme27@meh.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: M. Şakir ULUDAĞ Şb. Md. M. KÖK Şef  
Tel: (0 342) 231 10 58  
Faks: (0 342) 232 24 10

T.C.  
GAZİANTEP VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	İsmail Hakkı ELMAS
Kurumu / Üniversitesi	Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Araştırma yapılacak iller	Gaziantep
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Gaziantep Şehitkamil ilçesindeki lise öğrencileri
Araştırmanın konusu	Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/öde v/tez önerisi	Var
Veri toplama araçları	Anket 2 sayfa
Görüş istenilecek Birim/Birimler	----
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
<p>Bu araştırma, 2012/13 sayılı “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi” kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu genelgede belirtilen şartları taşıdığı tespit edilmiş ve <u>çalışmanın</u>, Gaziantep Şehitkamil ilçesindeki lise öğrencilerine yapılması uygun görülmüştür.</p> <p>Araştırmacı, yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde, Müdürlüğümüze araştırmanın iki örneğini CD’ye kayıtlı olarak vermeyi taahhüt eder.</p>	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.

KOMİSYON

01/04/2013  
Komisyon Başkanı  
Şakir ULUDAĞ  
Şube Müdürü

Üye  
Ercan KARATEKE  
Öğretmen

Üye  
İbrahim GÜNEŞ  
Öğretmen

## KAYNAKÇA

- Acar Arasan, B. (2010). Akademisyenlerde Yaşam Doymu İş Doymu Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Uşak:Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkan, E. (2010). Ortaöğretimdeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zekâ Ve Yaratıcılık Düzeylerinin Yaşam Doymularını Yordama Gücü. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Tokat:Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksayar, S, Yıldız, A. ve Ergün, A. (1998). Huzurevinde ve Evde Yaşayan Yaşlıların Umutsuzluk Düzeyleri. I. Ulusal Evde Bakım Kongresi, Program Özet Kitabı.
- Başer Şeker, G. (2009). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Ve Yaşam Doymularının İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara:Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bilge, F., Sayan, A. ve Kabakçı, Ö.F. (2009). Aile Mahkemesi Uzmanlarının Meslek Doymuları, Yaşam Doymuları ve İlişkilerine Yönelik İnançlarının İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:4, Sayı:32, ss. 20-31.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmal Kılıç, E., Akgün Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cenkseven, F. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2007,3(27):43-65
- Cihan, M. (2010). John Locke ve Eğitim. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Journal Of Graduate School Of Social SciencesS, 7(1), 173-178.
- Çevikbaş, S. (2010). Nietzsche ve Eğitim. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi Journal Of Kazım Karabekir Education Faculty, (10).
- Çivitçi, A. (2007). Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doymu Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 7, 26, 51-60.
- Dikmen, A.A.(1995). Kamu Çalışanlarında İş Doymu ve Yaşam Doymu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara:Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, T. (2003). İyilik Halini Değerlendirme Ölçeği'ni Türk Toplumuna Uyarlama, Güvenirlik ve Geçerlilik. VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi.
- Doğan, T. (2006). Üniversite Öğrencilerinin İyilik Halinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 120-129

- Doğan, T., Sapmaz, F., & Çötök, N. A. (2013). Öz-Eleştiri Ve Mutluluk. 1. Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:21, No:1, 391-400.
- Durmaz, A. (2008). Liselerde Okul Yaşam Kalitesi (Kırklareli Örneği). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Edirne:Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Güz 2009, 7(4), 975-989.
- Fişne, M. (2009). Fiziksel Aktivitelere katılım Düzeyinin, Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları, İletişim Becerileri Ve Yaşam Tatminleri Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri:Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, H. (2006). Farklı Mesleklerde alışanların İş ve Yaşam Doyumlarının Tükenmişlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum:Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- James, F.A. (1995). Ergenliği Anlamak. (B. Onur, ev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Kaner, S. (2004). Engelli ocukları Olan Ana-Babaların Algıladıkları Stres, Sosyal Destek ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projesi Raporu, 82-95, Ankara.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (24. Baskı) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keser, A. (2007). İş Tatmininden Yaşam Tatminine Bireysel Tatmin. Endüstriyel Klinik Psikoloji ve İnsan Kaynakları Yönetimi, Tarık Solmuş, s.223-237, İstanbul: Beta Basım.
- Kırtıl, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köker, S. (1991). Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kumartaşlı, M. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi. Ankara:Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Noddings, N.(2003). Eğitim Ve Mutluluk. (Z. Bilgin,ev.) İstanbul: Kitap Yayınevi
- Özdevecioğlu, M. (2003). İş Tatmini ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. 11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, s.693-410
- Özer, M. Ve Karabulut, Ö.Ö. (2003). Yaşlılarda Yaşam Doyumu. Turkish Journal of Geriatrics, Geriatri, Cilt 6, Sayı 2, Ss.72-74.



- Şimşek, D. (2010). Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Ve Ailesi Yanında Kalan İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Akran İlişkileri, Sosyal Destek Algıları Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Adana:Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezcan, T. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşam Kalitesi Ve İş Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Bolu İli Örneği). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Bolu:Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tomrukçu, Ç. (2010). Özel Ve Kamuya Ait İlköğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Yaşam Ve İş Doyumu Düzeyleri. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Samsun:19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu. (2013). Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim tarihi: 20/04/2013)
- Tzeng D, S., Chung W, C., Fan P, L., Lung F, W. and Yang C, Y. (2009). Psychological Morbidity, Quality of Life and Their Correlations among Military Health Care Workers in Taiwan., *Industrial Health*, 47:626-634.
- Ünal, A.Ö. (2011). Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon:Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vara, Ş. (1999). Yoğun Bakım Hemşirelerinde İş Doyumu ve Genel Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir:Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yavuz, Ç. (2006). Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtiler Ve Bazı Kişilik Özellikleri:Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yetim, Ü. (2001). Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri. (1.Baskı) İstanbul: Bağlam Yayıncılık
- Yılmaz, G., Keser, A. ve Yorgun, S. (2010). Konaklama İşletmelerinde Çalışan Sendika Üyelerinin İş ve Yaşam Doyumunu Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, ss.87-107.
- Yılmaz Tekirgöl, D. (2011). Çalışanlarda Mesleki Benlik Saygısının İş Tatmini Ve Yaşam Mutluluğu İle İlişkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Y. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinde Görülen Kuraldışı Davranışların Yordayıcılarının İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Adana:Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yetim, Ü. (1991). Kişisel Projelerin Organizasyonu ve Örüntüsü Açısından Yaşam Doyumu. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir:Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yetim, Ü. (1992). Kişisel Projeler Açısından Yaşam Doyumu. Psikoloji Seminer Kitabı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı:9, ss.51-67, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

